

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „8” від „22” листопад 2022 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Регістраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ У БЕРЕГОВІ 1861–1875 РР.

НАДЬ ДОРА ОЛЕКСАНДРІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: «Середня освіта (Історія)»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 8 /22 листопада 2022 р.

Науковий керівник:

МОЛНАР ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедру:

ЧОТАРІ ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ

кандидат історичних наук, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2023_ року

Протокол № _____ / 2023_

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „8” від „22” листопад 2022 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ У БЕРЕГОВІ 1861–1875 РР.

Кваліфікаційна робота

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

НАДЬ ДОРА ОЛЕКСАНДРІВНА

Освітня програма: «Середня освіта (Історія)»

Науковий керівник: **МОЛНАР ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **МОЛНАР Д.Є.О.,**

доктор філософії, доцент

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK BEREKSZÁSZBAN, 1861–1875

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Nagy Dóra
IV. évfolyamos hallgató
Képzési program: Középfokú oktatás (történelem)

Témavezető: Dr. Molnár Ferenc
PhD, docens

Recenzens: Dr. Molnár D. Erzsébet
PhD, docens

Зміст

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ УГОРЩИНИ В 1861–1875 РОКАХ	9
1.1. Шлях примирення. Видача диплома в жовтні та патенту в лютому	9
1.2. Політичне становище Угорщини в перші роки урегулювання (1867–1875)	15
РОЗДІЛ II ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ВИБОРИ НА ТИСАХАТІ МІЖ 1861–1875 РОКАМИ	17
2.1 Природно-географічні особливості Берегського повіту	17
2.2 Населення повіту. Етнічний та релігійний розподіл	19
2.3. Дороги, транспорт, ринкові центри	21
2.4. Представницькі вибори на Тисахаті в 1861–1875 роках	22
2.5. Представницькі вибори в округах Косонь, Мункачево і Фелвідек	25
РОЗДІЛ III ДІЯЛЬНІСТЬ МЕНЬГАРТА ЛОНЬЯЇ	
3.1. Політична кар'єра Льоньяї Меньгарта аж до жовтневого диплому	28
3.2 Політична діяльність Льоньяї Меньгарта після жовтневого диплому	29
ВИСНОВОК	33
Резюме	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37

Tartalom

Bevezetés	6
I. FEJEZET	8
MAGYARORSZÁG POLITIKAI HELYZETE 1861–1875 KÖZÖTT	8
1.1. A kiegyezéshez vezető út. Az októberi diploma és a februári pátens kiadása	8
1.2. Magyarország politikai helyzete a kiegyezés első éveiben (1867–1875)	14
II. FEJEZET	16
KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK A TISZAHÁTON 1861–1875 KÖZÖTT	16
2.1 Bereg vármegye természetföldrajzi jellemzői	16
2.2 A megye lakossága. Etnikai és felekezeti megoszlás	18
2.3. Utak, közlekedés, piacközpontok	20
2.4. Képviselőválasztások Tiszaháton, 1861–1875	21
2.5. Képviselőválasztások menete Kászony, Munkács, Felvidék kerületeiben	24
III. FEJEZET	27
LÓNYAY MENYHÉRT TEVÉKENYSÉGE	27
3.1. Lónyay Menyhért politikai pályafutása az októberi diplomáig	27
3.2 Lónyay Menyhért politikai tevékenysége az októberi diploma után	28
Összefoglaló	32
Резюме	34
Bibliográfia	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Bevezetés

Szakedolgozatom témáját Bereg vármegye politikai helyzetének, illetve az 1861–1875 közötti időszakban lezajlott képviselő-választások eseményeinek, annak legfőbb politikai szereplőinek bemutatása képezi. A kutatás során röviden rávilágítok magára a neoabszolútizmusra is, amely lehetőséget biztosított egy új korszak, a dualizmus megteremtésére. Témaválasztásom oka és egyben legfőbb célom is, hogy feltárjam azokat az eseményeket, melyek az adott korszak politikai szálát mozgatták, bemutassam a dualizmus első évtizedének legjelentősebb alakjait, országos és megyei szinten. Célom továbbá, bemutatni a Tiszahát választókerületének jelentőségét, illetve Lónyay Menyhért tevékenységét, aki a Beregszász központú kerület többszörösen megválasztott országgyűlési képviselője volt.

Dolgozatomat három fő részre osztottam. Az első részben különös figyelmet szenteltem az általam vizsgált korszak általános bemutatására. Felvázolom azokat a jelentős eseményeket, melyek Magyarországon lezajlottak az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc, valamint az 1867. évi osztrák-magyar kiegyezés létrejötte között. Első ízben az októberi diploma és a februári pátens kiadása után keletkezett feszültséget, Ausztria gazdasági, politikai elszigeteltségét, illetve az itáliai háborúk első időszakának bemutatását tűztem ki célul. Széles körben vizsgálom az 1861-es országgyűlés összehívásának körülményeit, eredményeit, majd feloszlásának körülményeit. Folyamatos párhuzamot kívánok vonni az 1861-es események alakulása és Lónyay Menyhért politikai nézetei, álláspontja között. Emellett górcső alá veszem magának a dualista államnak az 1875. évi fúzióig, azaz az új kormánypártként funkcionáló Szabadelvű Párt megalakulásáig tartó időszakát. Feltárom azokat a problémákat, melyekkel egy újonnan létrejött állam vezetői nézhetek szembe.

A második fejezetben a hangsúlyt a Bereg megyei viszonyokra, főbb eseményekre szeretném tenni. A fejezet első részét Bereg megye, illetve Tiszahát választókerületének bemutatása képezné. Rá kívánok mutatni a korszak legfőbb személyiségeinek politikai életútjára, akik a képviselőválasztások során tevékenységükkel, befolyásukkal tűntek ki. Mindemelett rávilágítok, milyen tényezők, események, határozták meg egy egyén politikai életútját, különös tekintettel az 1872-es választásokra, kiemelkedő fontossággal bírtak a rokoni kapcsolatok.

Munkám harmadik és egyben záró fejezetében Lónyay Menyhért földbirtokos, táblabíró, többszörös országgyűlési képviselő, majd pénzügyminiszter szerepvállalását kívánom bemutatni. Különös hangsúlyt fektetve azon sarokkövekre, melyek meghatározó szerepet játszottak a majdani miniszterelnök életútjában.

Munkámban igyekeztem feltárni azon hiányosságokat, melyek eddig ismeretlenek voltak a szélesebb közönség előtt. Tökéletességre azonban most sem törekedhettem, mely részben a téma

terjedelmének, egyes témarészek forráshiányának, illetve a levéltári kutatásaim elmaradásának tudható be.

Szakedolgozatom megírása során forráselemző és -feldolgozó módszert alkalmaztam. Dolgozatom megírásában legnagyobb segítséget Lónyay Menyhért személyi naplója, édesanyja, Lónyay Florentia naplója, Cieger András, Ruszoly József, Marczali Henrik, Csorba László és Molnár Ferenc munkái nyújtottak.

A munka megírásához számos szakirodalmi és sajtóforrás állt rendelkezésemre, amelyek eredményeit legjobb tudásom szerint igyekeztem beépíteni munkánkba. A dolgozat a következő elemekből áll: bevezetésből, három fejezetből, összefoglalóból, 30 oldalnyi szövegből. A felhasznált irodalomlista 55 címegegyeséget tartalmaz.

I. FEJEZET

MAGYARORSZÁG POLITIKAI HELYZETE 1861–1875 KÖZÖTT

1.1.A kiegyezéshez vezető út. Az októberi diploma és a februári pátens kiadása

Magyarország számára az 1848–49-es forradalom és szabadságharc elhozta a nemzeti ébredést, az évszázadok óta fennálló Habsburg Birodalmat pedig válaszút elé állította. A legnagyobb jelentőségű, eldöntendő kérdés az volt, hogy a bécsi udvar engedélyezi, vagy épp akadályozza a birodalom határain belül élő népek számára a polgári átalakulást és a nemzeti önrendelkezésre való törekvés megvalósítását.¹

A forradalom időszaka megosztotta Magyarország társadalmát. A kor nagy alakjai emigrációba kényszerültek, köztük Kossuth Lajos is, aki emigrációs távollétében is figyelemmel kísérte hazája sorsát, leveleiben, emlékirataiban kifejtve véleményét az eseményekről. Egyik naplóbejegyzésében így fogalmazott: „*Hazafiui kötelességemnek tekintetem tehát azon lenni, hogy a magyar szabadságügy iránti érdeklődés oly gyökeret verjen a szabad népek közvéleményében, miszerint attól ne lehessen tartanunk, hogy ha a magyar nemzet újra kitüznél hazájának vérrel áztatott földjén a szabadság zászlaját, az elhagyatottság érzete erélyét elzsibbaszsa.*”² A feladat tehát számukra egyértelműnek tűnt: nemzetközi szinten a magyar nemzeti mozgalmat segítő, Habsburg-ellenes támogatók felkutatása.³

A Magyarországon maradt politikusok számára azonban a Világost követő évtizedek megosztottságot eredményeztek. A társadalom egy része teljes mértékben elzárkózott annak lehetőségétől, hogy elismerje az önkényuralmat. A forradalom eseményeire és Magyarország alkotmányos, kiváltságos jogainak megsértésére hivatkoztak. A másik tábor e jogok betartásának feltétele mellett hajlandó lett volna a megbékélés útjára lépni.⁴

Az 1848–1849-es forradalmi hullám nemcsak Magyarországon, de egész Európán végig söpört, az osztrák-olasz konfliktus kiéleződése, az olasz egység gondolata is ekkor bontakozott ki. A független Szárd-Piemonti Királyság támogatása ellenére sem érhetett el jelentős sikereket az északi Lombardia tartomány, mivel a forradalmat nem tudta kiterjeszteni a környező olasz tartományokra. Az északi területek sorsa az 1856-os krími háború lezárását követően pecsételődött meg, amikor III.

---

¹ CSORBA László: Az önkényuralom kora (1849-1867). In.: Magyarország története a 19. században. Budapest, Osiris Kiadó, 2003. 279. (Továbbiakban: CSORBA 2003.)

² KOSSUTH Lajos: Irataim az emigrációból. Első kötet. Az 1859-ki olasz háború korszaka. Budapest, Az Athenaum R. Társulat kiadása, 1880.

³ GRATZ Gusztáv: A dualizmus kora. Magyarország története 1867-1918. Első kötet. Budapest, Magyar Szemle Társaság, 1934. 8. (Továbbiakban: GRATZ 1934)

⁴ GRATZ 1934, 6.

Napóleon az olasz egység és a Szárd-Piemonti Királyság támogatása mellett döntött. Maga az itáliai háború 1859-ben bontakozott ki. A Német Szövetség ugyan garantálta, hogy amennyiben egy tagországot megtámadnak, a többi szövetségest segítségnyújtásra kötelezte, azonban III. Napóleon taktikájának köszönhetően a szárd–francia–osztrák háború végül Ausztria ultimátumával kezdődött, amelynek során Poroszország semlegesnek nyilvánította magát.⁴

III. Napóleon 1859. május 5-én fogadta Kossuth Lajost. A tárgyalás során Magyarország észak-itáliai háborúba történő bekapcsolódásának lehetőségeit dolgozták ki. Kossuth elszántságát mutatta hogy a háború Pó folyótól egészen a Duna-Tisza vidékére való kiterjesztését javasolta. III. Napóleon azonban az angol intervenciótól tartva határozottan elvetette a magyar politikus felvetését. Kossuth radikalizmusát a következő érvekkel támasztotta alá: „*Hát bizony rossz, igen rossz hazafi volnék, ha politikai doktrínáim miatt vonakodnám elfogadni a kezet, akárki keze is legyen az...*”⁵

Ausztria helyzete az 1859. június 4-én Magentánál, majd a június 24-én Solferinónál elszenvedett veresége után megrendült. A zürichi egyezmény megkötése után pedig egyértelművé vált, hogy Lombardia területén meggyengült az osztrák befolyás, mely magát a neoabszolutisztikus rendszert is felbolygatta. Ausztria egyértelmű irányvonalává vált a Magyarországgal történő közös hadügy kérdésének rendezése.⁶

Az 1860-as években a bécsi udvar felismerte, hogy pénzügyi helyzetének rendezése érdekében elengedhetetlen elsősorban az alkotmányos jogok konszolidációja. Ez a folyamat magában hordozta a birodalom és Magyarország közti kompromisszum keresését. A folyamat egyik első jelének bizonyult a Reichsrat felélesztése 1860 márciusában. Az októberi diploma kiadásában fontos szerepet játszott a bizalmas tanácsadói pozíciót betöltő Windischgrätz herceg, aki lehetőséget biztosított a különböző tartományok ókonzervatív politikusai számára, hogy párttá szerveződjenek. 1860 augusztusában a magyar küldöttség – köztük Magyarország főkormányzója, Benedek Lajos, Szécsen Antal, Apponyi György, ifj. Mailáth György – I. Ferenc József császár elé tártak egy reformtervezetet, melynek értelmében Magyarország az 1848-as forradalom előtti állapotnak megfelelően gyakorolhatta a végrehajtó hatalmat, illetve a tervezet magába foglalta a magyar országgyűlés összehívását is. Ausztria mindeközben nemzetközi szintéren támogatók nélkül maradt. Úgy az orosz, mind riválisa, a porosz uralkodó visszautasította az Itáliában dúló háborúhoz kért segítségét, így egyre inkább a Magyarországgal történő megbékélés útjára kényszerült lépni.⁷ Ennek következtében 1860. október 20-án az uralkodó kihirdette az októberi diplomát. Az államirat

---

⁴ LIGETI Dávid: A kiegyezés katonai előzményei. A Magyar Királyság az Osztrák Császárság háborúban 1859 és 1866 között. In „*Indivisibiliter ac Inseparabiliter*” – „*Feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul*”. A kiegyezés 150. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: SZAKÁL Imre. RIK-U Kiadó, Beregszász – Ungvár, 2018.13. (Továbbiakban: LIGETI 2018)

⁵ SOMOGYI Éva: Abszolutizmus és kiegyezés 1849–1867. Budapest, 1981, Gondolat, 102

⁶ LIGETI 2018. 14-15.

⁷ CZÖVEK István: Az 1867-es kiegyezés és porosz diplomácia. Nyíregyházi Főiskola, Történettudományi Tanszék.

értelmében Ausztria elismerte a birodalom különböző országainak és tartományainak rendi jogait. A rendelkezés kiadásakor az uralkodó a Pragmatica Sanctiót vette alapul, melyből világossá vált, hogy Bécs már nem ragaszkodott a jogfosztás elméletéhez. Ez azt jelentette, hogy az uralkodó, bár korlátok között, de követni kívánta a jogfolytonosság elvét, s nem zárkózott el reformjait alkotmányos úton keresztülvinni.⁸

Az októberi diploma kiadását Magyarországon számos megmozdulás követte. A dokumentum ugyanis a rendi jogok visszaállítása mellett rendelkezett a birodalom egységének és oszthatatlanságának elvéről. A tömegek hittek abban, hogy a Lombardia területén zajló konfliktus előre mozdíthat egy újabb, Ausztria-ellenes forradalmat, melyből a magyar nemzet kerül majd ki győztesen. Az elégedetlenkedők táborát leginkább az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc utáni években emigrációba kényszerülő politikusok, katonai tisztségviselők képezték. Tömeges megmozdulások, tüntetések kezdődtek a megbékélést támogató liberális szellemiségű párt ellen. Velük szemben a radikális, kiegyezést ellenző párt, melynek hazai képviselője Teleki László, majd később unokaöccse, Tisza Kálmán volt. Lónyay Menyhért országgyűlési képviselő egyik, báró Eötvös Józsefhez intézett levelében így fogalmazott: „*Valójában érdekes jegyzeteket lehetett volna tenni az absolutisticus terreur [értsd: abszolutista rendszer idején gyakorolt erőszakos módszerek – N. D.] eme korszakáról, melynek az olmützi napoktól kezdve az októberi napokig minden szálait apróra ismerik ezen férfiak, a kik folyvást hullatták azon cseppeket, melyek végre megbomlasztani segítik a változhatatlannak hieszelt rendszert.*”⁹

1861 februárjában az Anton Schmerling vezette alkotmányos centralisták a februári pátensben átalakították a Reischrat szervezetét, arra hivatkozva, hogy a magyar politikai elit nem kíván a megbékélés útjára lépni. Ezen érvelését az októberi diploma negatív fogadtatásával támasztotta alá. Az addig tanácsadó szervből valódi, kétkamarás birodalmi parlamentet alakított ki. Edvard Benes csehszlovák politikus később így értekezett Schmerling intézkedéseiről: „*A februári pátens Schmerling és a német centralisták műve. A pátens kétkamarás parlamentet hozott létre. A küldöttek megválasztásánál a németek érdekeit helyezték előtérbe. Schmerling, a választási rendszer segítségével akarta elnyomni a kisebbségeket.*”¹⁰ A reformintézkedés tehát a kisebbségek befolyását kívánták csökkenteni a birodalmi országgyűlésben. A dokumentum emellett rendelkezett a kül- és hadügy kérdése felől, mely továbbra is felségjog maradt, ahogyan a miniszterelnök kinevezése és menesztése, az országgyűlés összehívása és feloszlata is az uralkodó jogkörébe tartozott. A költségvetés azonban már alkotmányos úton került megszavazásra. Továbbá a birodalmi

⁸ KÉPESSY Imre: Az út a kiegyezéshez. In.: *Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica*. Szeged,

⁹ KÓNYI Manó: Deák Ferenc beszédei. II. kötet (1848-1861). Az Októberi Diploma. Budapest, Franklin Társulat. Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, 1886. 211. (Továbbiakban: KÓNYI 1886)

¹⁰ BENES, Edvard: Az Osztrák Probléma és a cseh kérdés. Az Ausztriában élő szláv nemzetek politikai harcáról szóló tanulmány. Documenta Historia 61. A SZTE Történész Diákkör kiadványa. Szerk.: Gulyás László. Szeged, 2003. 30.

képviselőházba ezentúl a 343 tagból 85-öt Magyarország, 25-öt Erdély, 9-et a horvátok delegálhattak. A februári pátens, mivelhogy az októberi diploma föderatív irányba mutató rendelkezéseit kívánta visszaszorítani, egyúttal határozott lépéseket tett a központosítás irányába, hatalmas ellenállást váltott ki a magyar politikusokból.¹¹

A '48-ból engedni nem akaró radikális konzervatívok csoportjából a februári pátens ismét hatalmas ellenállást váltott ki. A rendelkezés újabb megmozdulásokat eredményezett, ugyanakkor az emigrációban élő politikusok, többek között a szabadságharc nagyrabecsült alakja, Kossuth Lajos, folyamatosan tájékoztatta hazai politikus társait a nemzetközi és aktuálpolitikai helyzetről. Az olasz egyesülési folyamatokat éltető törekvések mindinkább visszaszorulni kényszerültek, melynek következtében a hazai konzervatívok is felismerték, hogy egy újabb forradalom túl nagy kockázattal járna.¹²

1861-ben az uralkodó összehívta a magyar országgyűlést a kialakult helyzet megvitatásának céljából. Az országgyűlési választások 1861 márciusában kezdődtek meg. A politikai viták során két nagy ellentét, a konzervatív, kiegyezés-ellenes csoport Teleki László vezetésével és a megbékélés útját keresők csoportja, Deák Ferencsel az élen, feszültek egymásnak. A konzervatívok programjában az „1848-as alap” helyreállításának követelménye, a társadalmi és nemzetiségi problémák demokratikus megoldása, a kiegyezési folyamatok megszakítása szerepelt. Lónyay Menyhért az 1861. évi országgyűlésről szóló naplóbejegyzéseiben kijelentette, hogy a konzervatívok tervüket akár az országgyűlés felosztatása árán is keresztül fogják vinni. Lónyay 1861. január 12-én a következőket jegyezte fel naplójába: *„Áttérve az országgyűlési kilátásokra, az öreg Úr¹¹ azon thesisét állítja fel, hogy mindaddig, míg az ország viszonyai a fejedelemhez és Auszriához törvényhozási úton nincsenek meghatározva, nem lehet szó magyar ministerium felállításáról, mert azt elfogadni addig nem lehet. A ministerek a törvények megtartására, mind a felülről, mind alulról jöhető törekvések ellen esküsznek. Hogy lehet addig esküt tenni, míg minden közjogi viszonyok nincsenek meghatározva? Most a közjogi kérdések controvertálva vannak, tehát azokat kell elébb tisztába hozni.”*¹³ Deák Ferenc világosan látta a helyzetet: amennyiben a magyar politikum nem tudja rendezni vitáit a közjogi kérdést illetően, az uralkodó az 1861-es országgyűlés felosztatása mellett fog dönteni.

Ennek érdekében az Auszriától való elszakadás híveivel szemben Deák egy békésebb programot dolgozott ki, melynek alapja az Auszriával történő megbékélés. Szerinte Magyarország fejlődésének, polgári átalakulásnak ez elengedhetetlen alapja. A Deák vezette tábor Felirati Párt néven került a történelem lapjaira, a felirati javaslatok miatt, melyet az uralkodó elé kívántak

---

¹¹ KÓNYI 1886. 355.

¹² CSORBA László: Az önkényuralom kora (1849-1867). Az Októberi Diploma és a Februári Pátens. In.:19. századi Magyar Történelem 1790-1918 Szerkesztette: Gergely András, Korona Kiadó, Budapest, 1998.328. ; Lónyay naplóbejegyzéseiben Deák Ferencet öreg Úr névvel illeti, utalva ezzel iránta érzett mélységes tiszteletére

¹³ Lónyay Menyhért politikai naplója (1861. január 1.-május 10.)

https://mek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset.html [2023. 03. 08.]

felterjeszteni, a kompromisszum alapjait képező 1848-as törvények helyreállításának jegyében. A Teleki által vezetett csoport a Határozati Párt nevet viselte, formai javaslatára alapján, melyet határozat formájában kívántak közzé tenni. A párton belül nézeteltérések alakultak ki az országgyűlés sorsát illetően, míg Teleki akár feloszlás árán is meg kívánta védeni programját, a párt többi tagja, Tisza Kálmán, Almássy, Károlyi Ede, Podmaniczky Frigyes, ki akartak tartani amellett, hogy az országgyűlés nem kerülhet feloszlásra. Az országgyűlés működése idején azonban Deák első felirati javaslatára gyakorolt nagyobb hatást a képviselőkre. A Határozati Párt végül hajlott a közös megegyezésre, amennyiben a Felirati Párt támogatja a külpolitikai önrendelkezésről szóló pontok módosításának és határozatként történő elküldésének fejében. Teleki a tanácskozások végéig radikális nézeteket vallott, megemlékezve Windischgrätz herceg csapatairól és az olmützi alkotmány pontjairól,¹⁴ melyek az Ausztriától való elszakadás mellett szóltak. A Határozati Párt vezetője 1861. május 8-án fegyvert ragadva végzett magával, mely felgyorsította a Felirati Párt térnyerését. Ezt követően Deák kidolgozta második feliratát, melyet a képviselőház egyhangúlag elfogadott.

Az 1861. évi országgyűlés azonban – Somogyi Éva szavaival élve – „...bizonyos erkölcsi győzelem ellenére is veresége a magyar ügynek. A magyar politikai vezetőréteg 1861-ben egy eleve veszett játszmába kényszerült: akkor nyílt módja tanácskozni [...], amikor Bécsben az ajánlatot már senki nem gondolta komolyan.”¹⁵ Az osztrák, alkotmányos, centralista kormánypárti elveket valló Anton von Schmerling 1861. augusztus 22-én feloszlotta az országgyűlést, melynek hagyatéka továbbra is a rendezetlen közjogi kérdés maradt.¹⁶

Az emigrációban élő Kossuth Lajos kidolgozta a Dunai Szövetség tervét, melynek lényege egy közös ügyeken alapuló szövetség a horvát, román és szerb tartományokkal. A négy ország közös kül-, had- és gazdasági ügyeit egy bizottság felügyelte volna, melynek székhelyét évenként kívánták változtatni. Erdély kérdésében Kossuth egészen a perszónalunio lehetőségéig elment.¹⁷ A tervezetet a Felirati és a Határozati Párt egyaránt elvetette, így a magyar konzervatív politikai elit elhatárolódott Kossuth Lajos, majd összességében az emigrációban élő magyar politikusok ideológiájától. Programjukban immár a nemzetiségekkel történő megegyezés és a társadalmi reformok keresztülvitelének útján kívánták biztosítani Magyarország jóllétét.¹⁸

---

¹⁴ Az olmützi alkotmány. 1849. március 4., Olmütz. In.: Magyarország története a 19. században szöveggyűjtemény. Szerk.: PAJKOSSY Gábor, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 310-323.

¹⁵ SOMOGYI ÉVA: Abszolutizmus és kiegyezés 1849–1867. Budapest, 1981, Gondolat. 156.

¹⁶ LÓNYAY Menyhért naplója, 1860–1861. S. a. r., jegyz. Berkes Hajnalka, Laszli Mariann, Nagy Anita. Szerk. Deák Ágnes. Bp., 2004. 332.

¹⁷ „A magyar nemzet élő eszményesülése” Kossuth Lajos 1867 utáni tevékenysége. A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Nemzeti Múzeum 2019. október 8-án a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett konferenciájának előadásai. Szerk.: KOCSIS Annamária VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár. Magyar Napló, Budapest, 2021.

¹⁸ SZÁSZ Zoltán: A dunai-konföderáció és a hegemonia kérdése. In: Erély története három kötetben. Harmadik kötet 1830-tól napjainkig. Szerk.: Szász Zoltán. Budepest, Akadémiai Kiadó 1986. 200.

1865-ben ismét összeült a magyar országgyűlés,¹⁹ melyen egyre inkább megerősödött a Deák által képviselt álláspont. Az országgyűlés legfőbb kérdése az 1848-as törvények elfogadtatásának, módosításának szükségessége, következményei, továbbá milyen előfeltételei lesznek a kiegyezésnek, milyen engedményeket tehet Magyarország a megbékélés érdekében, melyek nem sértik az alkotmányt, de előmozdítják a közös megegyezést. 1866 márciusában egy 67 fős bizottság kezdte meg tanácskozását a közös ügyekről szóló kérdések megválaszolásának céljából. Egy 15 fős albizottság végezte el, összegezte, felügyelte a bizottság munkáját, melynek elnöke az emigrációból hazatért, Deák által támogatott gróf Andrássy Gyula lett.²⁰

Az Ausztria vereségével záruló porosz-osztrák königgrätzi csata (1866. július 3.) sorsdöntőnek bizonyult a német egység és kiegyezés szempontjából. Ennek nyomán 1866 novemberében ismét összeült a magyar országgyűlés, hogy megtárgyalják a kiegyezés feltételeit. Az országgyűlés legfontosabb célja a kiegyezés részleteinek megvitatása, továbbá annak vizsgálata, hogy az ország lakossága, a politikai elit, illetve a kisebbség miként viszonyul az újonnan létrehozott kompromisszumhoz. Ghyczy Kálmán országgyűlési képviselő 1867. március 22-én elhangzott beszédében feltárta a kisebbségek szándékait, miszerint támogatják Magyarország állami önállóságának fenntartását, a közjogi kérdések rendezését.²¹ Andrássy Gyula, Eötvös József és Lónyay Menyhért már januárban megkezdték a tárgyalásokat Bécsben, elfogadásra került a Deák-féle feliratban nem szereplő előszentesítési jog, garantálták továbbá az uralkodó korlátlan hatalmát a hadsereg felett. 1867. június 8-án I. Ferenc József és felesége, Erzsébet koronázására kerülhetett sor, majd június 12-én az uralkodó szentesítette a 69 paragrafusból álló törvényeket, ezzel elfogadásra kerültek az ún. kiegyezési törvények. A kor politikusai legjobb belátásai szerint igyekeztek megszabni a kiegyezés feltételeit, ugyanakkor a kérdés még mindig megosztottságot eredményezett. Kossuth Lajos híres Kasszandra-levelében utalt arra, hogy ez a megállapodás Magyarországot háborúba sodorja majd, mely akár az ország vesztét is okozhatja. Ebben Kossuth kifejti azon meggyőződését, miszerint a kiegyezéssel a magyar nemzet felad, pusztulni hagy mindent, mit 1848 során képes volt kivívni. Bírálatot illeti Deákot a kiegyezés során tett engedményekért, melyek a megállapodás előfeltételei voltak, utalva itt leginkább az előszentesítési jogra, a hadsereg ügyére és a hadiadóra.²²

A kiegyezés körül kirajzolódó viták leglényegesebb, a megállapodást pozitívan szemlélő érvei mellett szólt az a rohamos, gazdasági-társadalmi fellendülés, mely a kiegyezés első évtizedeit

---

¹⁹ MAYER Mária: A ruszinok (kárpatukránok) és az 1865. évi képviseléválasztás. In *Századok*, 1974. 5–6. sz. 1143.; RUSZOLY József: Folytonosság és újrakezdés- az 1865-1868. évi országgyűlés összehívásáról másfél évszázad múltán. Állam- és jogtudományi kar, LVII. évfolyam, 2016, 1. szám. 7.

²⁰ U.o.

²¹ Képviselőházi napló. CVIII. Országos ülés (Marcz. 22. 1867.)

²² KOSSUTH Lajos nyílt levele Deák Ferenchez („A Kasszandra-level”) 1867. május 22., Párizs. In.: *Magyarország története a 19. században szöveggyűjtemény*. Szerk.: PAJKOSSY Gábor, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 463.

jellemezte.²³ E változások közé tartozik például az egészségügy rohamos javulása, melyhez nem csak az orvostudomány fejlődése, de az életkörülmények javulása, vagy például a tápanyagok, táplálkozás tudatos szabályozása is hozzájárult.²⁴ A statisztikai felmérések, népszámlálások során egyre inkább fontossá vált a magyar munkások életkörülményeinek vizsgálata is. Így szerezhetünk tudomást arról, hogy a 19. századi Bereg megye területén élő munkás ellátása korántsem volt megfelelő a korabeli viszonyokhoz képest, a század végére azonban ez is a fejlődés jeleit mutatta.²⁵

1.2. Magyarország politikai helyzete a kiegyezés első éveiben (1867–1875)

A kiegyezést követő időszakban az ország politikusaira hárult a feladat, hogy kiépítsék a dualizmus rendszerét. A közös ügyek kezelésére külön, közös minisztériumok működtek, melyeket a delegációk felügyeltek. A dualizmus korszakának 10 külügy- és 11 közös pénzügyminiszteréből 4-4 volt magyar. Ebből következik, hogy a három közös miniszter közül az egyik mindig magyar volt.²⁶ A kiegyezés megkötése után mind Ausztria, mind pedig Magyarország rendelkezett saját parlamenttel, kormányzati rendszerrel, ugyanakkor a had- és a külügy közösnek számított. Dr. Kalmár Antal *Új dualizmus* c. művében így írja le a kialakult államrendszert:” *Két egymástól teljesen független és egyenrangú államot ismert el. Magyarországnak van különálló parlamentje, kormányzata, független felelős minisztériuma. Ausztriának is van. A két államnak tehát egymás ügyeibe beavatkozni nem szabad. Ámde a két államnak vannak közös ügyei is. Ezekre vonatkozólag a törvény azt rendeli, hogy a két egyenjogú fél között a közös ügyek kezelésére nézve mellőzhetetlen föltétel a teljes paritás. (1867: XII. t.-c. 28. §.)*”²⁷

A kiegyezés azonban továbbra is tartogatott olyan függő kérdéseket, melynek rendezése elengedhetetlenül fontossá vált a magyar fél számára. Ezek közé tartozott a hadsereg helyzetének rendezése. Az osztrák-magyar hadsereg vezényleti nyelve bár a német maradt, de Ausztria beleegyezett egy állandó, magyar honvédség felállításába.²⁸

Az 1867. évi törvénycikkek kiterjedtek a gazdasági kérdések szabályozására is. Megállapodásukat 10 évente megújították. Közös pénzrendszert, vámszövetséget alakítottak ki. A közlekedést és a postaügyet is egységesítették, közös mértékrendszert hoztak létre. Mindez

---

²³ CSORBA László: Az önkényuralom kora (1849-1867) In.: *Magyarország története a 19. században*. Szerkesztette: Gergely András, Osiris Kiadó, Budapest, 2005. 325.

²⁴ SOMLAI Péter: A polgári család. Az első demográfiai átmenet.

²⁵ FARKAS Jenő: A magyar munkás táplálkozása. 119.

²⁶ CSORBA László: A dualizmus rendszerének kiépülése és konszolidált időszaka (1867-1890). A dualista államszervezet kialakítása. In.: *19. századi Magyar Történelem 1790-1918* Szerkesztette: Gergely András, Korona Kiadó, Budapest, 1998. 361.

²⁷ Dr. KALMÁR Antal: *Új dualizmus*. Rényi Károly kiadása, V., Vigadó-utcza, Budapest, 1909. 296.

²⁸ PAPP Tibor: A magyar honvédség megalakulása a kiegyezés után 1868-1890. I. rész. *Hadügy a 19. században. Hadtörténelmi Közlemények*, 14. évfolyam, 2. szám, 1967, 311.

biztosította a birodalom bármely polgára számára, hogy bárhol ipari és kereskedelmi tevékenységet folytathasson.²⁹

Magyarország számára elengedhetetlenül fontos volt egy korábbi, 1848-ban felmerülő probléma orvoslása, a nemzetiségi kérdés. 1868-ban sikeresen megkötötték a magyar-horvát kiegyezést, melyet a kor nagy politikusa, Kossuth Lajos már az egyezmény megszületése előtt egy évtizeddel is javasolt. A horvát-magyar kiegyezési törvény deklarálta azokat a jogokat, melyet Magyarország biztosított Horvátország számára. Ilyen például a horvát nyelv közigazgatásban való használata. A korabeli Európában haladónak számító nemzetiségpolitikai irány a korlátok ellenére is széles körben nyitott teret a saját nyelvhasználatnak, a közigazgatás, a bírászkodás, az oktatás és az egyházi élet területein.³⁰

A kiegyezés megkötésével a magyar politikai élet egy átmeneti korszakba lépett át, amelyet a dualizmus rendszerének kiépítési időszakaként is szoktak jellemezni. Gróf Andrássy Gyula távozása után a Deák-párt egysége meglazult. Egyrészt a karizmatikus miniszterelnök személye, másrészt pedig a kiegyezésre való közös törekvés tartotta egyben korábban a pártot. További nehézséget okozott az is, hogy a Deák-párton belül 1872-re már nyolc frakció volt jelen.³¹ Andrássy távozása után az uralkodó Lónyay Menyhértet bízta meg a miniszterelnöki feladatok ellátásával. 1871. november 14-én foglalta el tisztségét, melyet 1872. december 2-ig töltött be. A Deák-párt egyben tartása, összekovácsolása lett volna a feladata, továbbá az elhatalmasodó pénzügyi gondok rendezése. A miniszterelnök azonban képtelen volt megbirkózni a rá ruházott feladatokkal. Részben a párton belüli széthúzás, részben pedig az országon belüli egyre fokozódó népszerűtlensége miatt. Az uralkodó ezt követően Szlávy Józsefet nevezte ki Magyarország miniszterelnökévé.³²

---

²⁹ A kiegyezés rendszere: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/amagyarsag-kezikonyve-2/a-magyarsag-tortenete-520/magyarorszag-a-monarchiaban-79C/a-kiegyezes-rendszere7A0/> [2022. 01. 10.]

³⁰ HEKA László: Az 1868. évi horvát-magyar kiegyezés a sajtó tükrében. *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae Acta Juridica et Politica Tomus LIV. Fasciculus 9.* Szeged, 1998, 22. (Továbbiakban: HEKA 1998.)

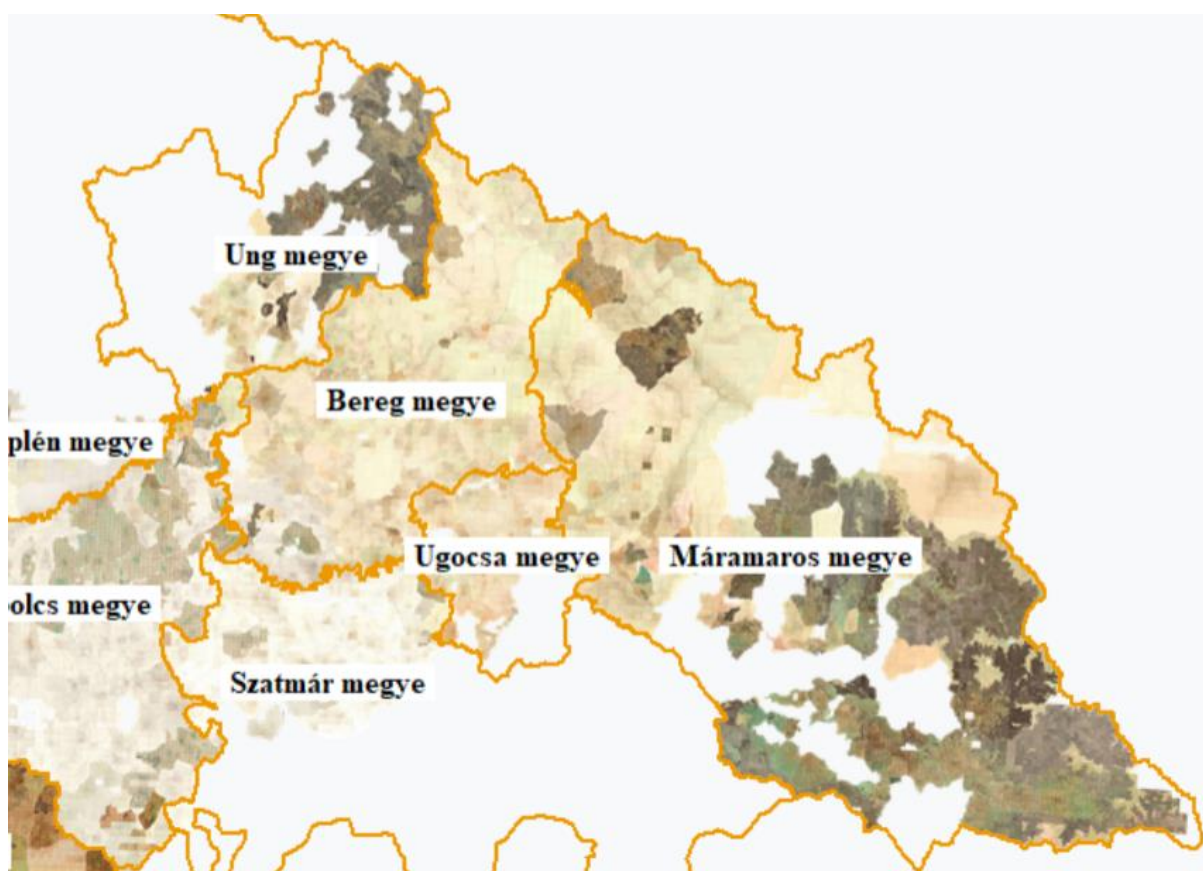
³¹ KOZÁRI Mónika: Magyarország története. A dualizmus kora 1867-1914. Kossuth Kiadó 2009, 26. (Továbbiakban: Kozári 2009.)

³² KOZÁRI 2009. 26.

KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK A TISZAHÁTON 1861–1875 KÖZÖTT

2.1 Bereg vármegye természetföldrajzi jellemzői

Bereg vármegye a történelmi Magyarország Galícia, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung megyékkel határolt része.³³ Galícia és Máramaros vidékétől a Beszidek hegygerince választja el Bereg megyét. Ugocsa határvonalát a Borzsova folyó mentén húzták, a Tisza folyó Szatmártól, a Latorca pedig Ungtól választja el a törvényhatóságot. Területe – a statisztikai adatok szerint – 3727,19 négyzetkilométer.³⁴

1. sz. térkép. A mai Kárpátalja négy vármegyének kataszteri térképe³⁵

Felszínét tekintve a megye két különböző területtípust ötvöz. Az északi és keleti rész hegyvonulatokkal övezett vidék. Ezek a Kárpátok nyúlványai, melyek évszázadokon át természetes

³³ FÉNYES Elek: *Magyarország leírása. I. rész. Magyarország általánosan.* Beemel, Pest, 1847. 319. (Továbbiakban: FÉNYES 1847.)

³⁴ POLYÁK Mariann: *Görög katolikus és állami elemi népiskolák Bereg vármegyében a dualizmus elején.* PPKE BTK Történelemtudományi doktori iskola, Piliscsaba, 2013. 16. (Továbbiakban: POLYÁK 2013.)

³⁵ Habsburg Birodalom – *Kataszteri térképen (XIX. század)*
<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1983341.4169677827%2C5967560.358896945%2C2838069.539494447%2C6285480.95746677> (letöltés ideje: 2023.02.20.)

védelmet nyújtottak a megyének. A hegyvidéken való átkelést a szorosok biztosították. Bereg megyében bár hágó nem található, de itt épült ki a térség egyetlen erődje, Munkács vára.³⁶

Bereg megye dombvidékéhez tartoznak a beregszászi, muzsaji, benei, kovászói hegyek. E dombos területeket szőlő és borvidékek határolták. Kovászó esetében említésre méltó a timsó, kifőzésére külön társulatot hoztak létre, meghatározott alaptökével. Jelentős timsóval rendelkezett a délebbre fekvő dédai domb, ahol a szőlőtermesztés is nagy mértékben zajlott.

A megye északi és keleti részét magas hegyvonulatok határolják. A Huszla-hegységet legelők borították. Egyéb, említésre méltó hegység az Osztra, mely nevét hármass hegycsúcsról kapta – ez szolgált választóvonalul Ung és Bereg megye között. A Polongina hatalmas mezőségekkel van ellátva, földművelésre mégsem alkalmas a terület, mert sziklás, meredek hegység, hamar beköszönt a hideg időszak, nyáron pedig túlságosan perzselő a hőség. A Polonginához hasonló éghajlattal és sajátosságokkal rendelkezett a Borló. A hegység kelet felé helyezkedik el. A hegyvidéki területekre az 1400 méter körüli magasság jellemző. A megye legmagasabb csúcsa a Sztoj-hegy (Borzsa-havas), 1677 méteres magassággal.³⁷

A dualizmus korában a megye területének 4/5-e erdőségekkel borított hegyvidék volt,³⁸ ezért jelentős gazdasági ágazatnak számított a faipar. A munkácsi uradalom tölgyfa erdőinek köszönhetően hidak, hordók, házak, hajóbordák megépítésére, faragására kerülhetett sor. A fa feldolgozását, tűzifává való átalakítását munkások végezték az erre kijelölt helyeken. Négy méter fa feldolgozásáért 50 krajcárt kaphattak. A fűrészport víz által működtetett malmok segítségével állították elő. Az 1850-es évekre már megjelentek a gőzfűrészek, az 1870-es évekre pedig már széleskörűen alkalmazzák őket. Segítségükkel a tüzeléshez szükséges szént állították elő.³⁹

A déli, délnyugati területekre a berkek, ligetek, síkságok erdők voltak jellemzőek, melyek mezőségekbe mentek át. Szintén délen, a síksági részen, Munkács és Beregszász város között terült el a Szernye-mocsár.⁴⁰ Ezek a területek alkalmasak voltak a gabonatermesztésre, az agyagosabb, terméketlenebb tájakon az állattenyésztés terjedt el leginkább.⁴¹ Bereg megye nevének eredete is az egykori Bereg mezővároshoz köthető, a Bereg szó eredeti jelentése magyarul: berek, liget.⁴²

---

³⁶ SOLYMOSI József: *Forradalom és szabadságharc Északkelet-Magyarországon 1848-49-ben*. Doktori disszertáció. Budapest, 2009. 13. (Továbbiakban: SOLYMOSI 2009.)

³⁷ LEHOCZKY Tivadar: *Bereg vármegye monográphiája*. I. kötet. Pollacsek Miksa Könyvnyomda, Ungvár, 1881. 8–9. (Továbbiakban: LEHOCZKY 1881.)

³⁸ Uo. 22.

³⁹ FRISNYÁK Sándor: Kárpátalja gazdasági térszerkezete a 18–19. században. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai*. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.). Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999. 106. (Továbbiakban: FRISNYÁK 1999.)

⁴⁰ SOLYMOSI 2009. 13.

⁴¹ BALOGH István: Bereg megye leírása, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei levéltári évkönyv 5–6, Nyíregyháza, 1985.9–10.

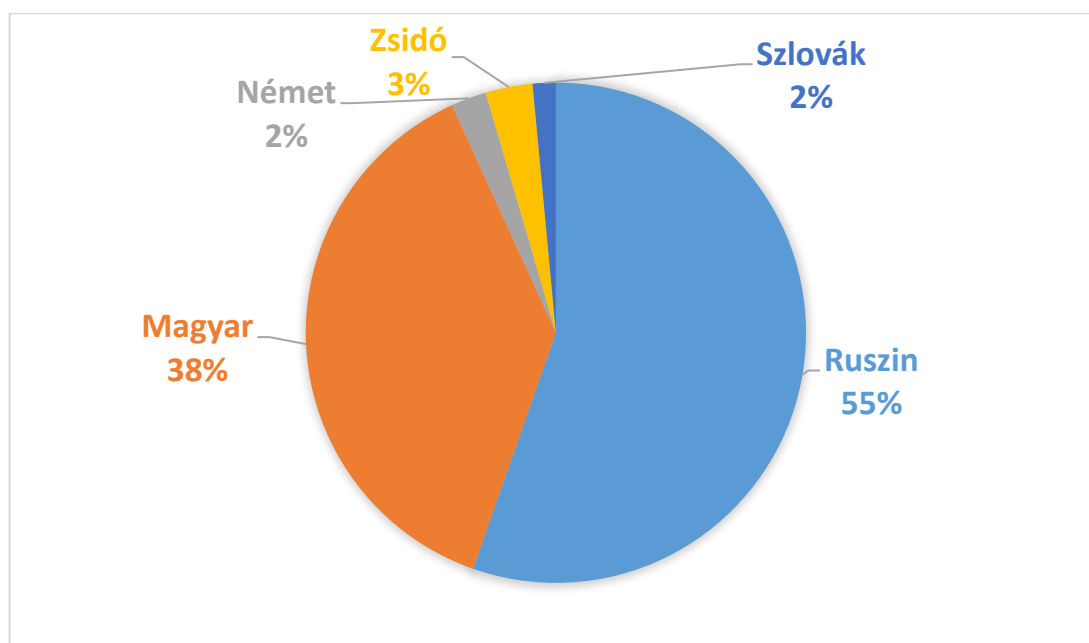
⁴² KISS Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978. 104.

2.2 A megye lakossága. Etnikai és felekezeti megoszlás

Bereg vármegye már a 13. században mintegy 80 falut számlált, melyből 21 saját plébániával rendelkezett. A törvényhatóság a Tisza folyótól keletre alakult meg, a „Comitatus de Bereg” nevet viselve.⁴³ A 14–15. században folyamatos betelepítések zajlottak, nőtt az összefüggő települések nagysága, száma. A betelepítések során azonban fokozatosan csökkent a magyar lakosság aránya az összlakossághoz képest. A népséget tekintve elmondható, hogy a török kiűzését követően Mária Terézia, majd később II. József uralkodása alatt folyamatos betelepülések zajlottak, melynek következtében jelentős népességnövekedés következett be. Főként németek érkeztek a Rajna vidékéről, ruszinok keletről, illetve zsidó kereskedők települtek be.⁴⁴

Fényes Elek 1840-es években készült kimutatásai szerint Bereg megye lakossága 125 962 főt számlált, melyből 67 029 ruszin, 50 091 magyar, 5 382 zsidó, 2 756 német, 704 tót nemzetiségű volt.⁴⁵ A megye lakossága egy 1857-es statisztikai adat szerint már elérte a 129 888 főt.⁴⁶ Az etnikai megoszlást illetően az évtizedek során nem történt változás. A ruszinok száma elérte a 68 463 főt,⁴⁷ míg a magyar népesség száma 60 096 fő volt.⁴⁸

1. sz. ábra. Bereg megye lakosságának beszélt nyelv szerinti megoszlása 1837-ben⁴⁹

⁴³ POLYÁK 2013. 17.

⁴⁴ FÉNYES 1847. 336.

⁴⁵ FÉNYES 1847. 336.

⁴⁶ FÉNYES Elek: *A Magyar Birodalom nemzetiségei és ezek száma vármegyék és járások szerint*. Eggenberger Ferdinánd M. Akad. Könyvkiadó, Pest, 1867. 35. (Továbbiakban: FÉNYES 1867.)

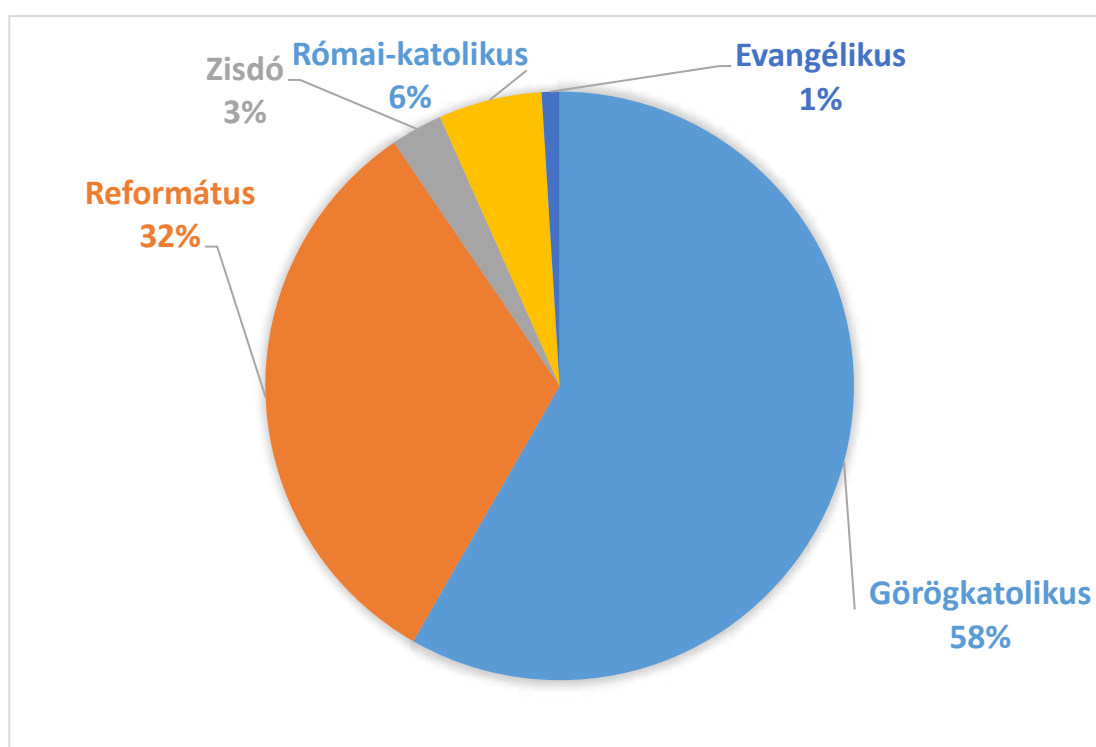
⁴⁷ Uo. 35.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ Saját szerkesztésű diagram. Forrás: Fényes Elek: *Magyarországnak s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geográfiai tekintetben*. Harmadik kötet. Trattner-Károlyi nyomtatása, Budapest, 1837. 54.

A ruszinok első olyan említése, amely Bereg megyébe való betelepülésüket illeti, a 14. századra tehető. Először kisebb csoportokban érkeztek, számuk az évszázadok alatt folyamatosan nőtt. A Rákóczi-szabadságharc leverését követően az elpusztult, vagy mindaddig lakatlan területekre a ruszinokon kívül más etnikumok is betelepültek.⁵⁰ 1728-ban a Rákóczi-család munkácsi birtokainak elkobzását követően a Schönbornok vehették kezükbe a területet. A feljegyzések szerint Schönborn Egon Ervin 1764-ben németeket telepített be Felső- és Alsóchönborn, Dávidháza, Nagyleányfalva, Kocsova, Berezinka és Klucsánka vidékére. Szintén a 18. század elején tótok (szlovákok) költöztek be Szepes, Ung és Zemplén megyékből.⁵¹

2. sz. táblázat. Bereg megye lakosságának vallás szerinti megoszlása⁵²

Mivel a lakosság ruszin többségű volt, Bereg megyében a görögkatolikus vallás dominált. Néhány magyarlakta település is görögkatolikus többségűvé vált. A ruszinok társadalmának struktúrájában hiányt képezett a nemesi, illetve a polgári réteg. Elitrétegnek csak a görögkatolikus papokat lehetett tekinteni. Nemzeti kultúrájuk is az egyházi életben, nyilvánult meg. A Munkácsi és az Eperjesi Görögkatolikus Egyházmegyék tették lehetővé a ruszin nemzeti kultúra kibontakozását.⁵³

⁵⁰ KOC SIS Károly: Az etnikai térszerkezet átalakulása Kárpátalja mai területén az elmúlt fél évezredben. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai.* (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.). Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999. 77.

⁵¹ BALOGH 1985. 22.

⁵² Saját szerkesztésű diagram. Forrás: Fényes Elek: *Magyarországnak s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geográfiai tekintetben.* Harmadik kötet. Trattner-Károlyi nyomtatása, Budapest, 1837. 54.

⁵³ MOLNÁR Ferenc: A kiegyezés és a ruszin mozgalom. In „Indivisibiliter ac Inseparabiliter” – „Feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul”. A kiegyezés 150. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: SZAKÁL Imre. RIK-U Kiadó, Beregszász – Ungvár, 2018. 22.

Társadalmuk többi rétegével kapcsolatban Fényes Elek így fogalmaz: „*A mostani ruthenek zömök csontos termetűek, jó szívű, engedelmes emberek...; iskoláik rossz állapotban lévén tudatlanok és babonások. Vallást illetőleg mindnyájan görög egyesült katolikusok.*”⁵⁴ Az 1847-es adatok 71 869 görögkatolikus, 38 958 református, 9 138 katolikus és 5 382 zsidó vallású emberről számolnak be. A munkácsi görögkatolikus egyház igazgatási székhelye Ungváron volt, míg a római katolikus egyház a Szatmár megyei püspök fennhatósága alá tartozott.⁵⁵

2.3. Utak, közlekedés, piacközpontok

A 18. században Bereg megye úthálózata rendszertelen, kiépületlen volt. II. Rákóczi Ferenc emlékirataiban említést tesz több alkalommal is az utak rossz állapotáról. 1703 júniusában Vári és Namény között járhatatlannak találta az utat, 1710-ben összetört, sárban ragadt szekerekről számolt be.⁵⁶

Az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc utáni években felismerték az úthálózatok kiépítésének fontosságát, mivel ez képezte a szárazföldi kereskedelem alapját. Jelentős útépitések már Mária Terézia idején elkezdődtek, melyeket az uralkodónő hatalmas adományokkal támogatott. 1734-ben építette fel a munkácsi uradalom pudpolóci hídját. A munkálatokra 70 forintot, 7 mázsa vasat, 1 mázsa ólmot és napszámosokat rendelt.⁵⁷ 1737-re már elkészültek a munkácsi, podheringi, szentmiklósi pudpolóci és vereckei vámszedőhelyek. Szintén a 18. században adták át a forgalomnak az Alsóverecke–Turja közötti útvonalat, melyet kereskedelmi célból hoztak létre.⁵⁸

A 19. század elején még mindig hiányoztak a megfelelően kiépített utak. A csapadékos területeken különösen nehéz volt a közlekedés. Csak a 19. század második felében kezdődött meg az utak és a vasútvonalak kiépítése.⁵⁹

A földrajzi sajátosságok fontos befolyásoló tényezőként voltak jelen az útvonalak kiépítésénél. A korabeli térképek ebből adódóan jól elkülönítik a posta-, kereskedelmi-, állami- és vármegyei utakat. Az 19. század eleji feljegyzések és térképek alapján megállapítható, hogy Bereg megye fő közlekedési tengelyét az Ungvár–Szerednye és a Munkács–Beregkisalmás–Nyíresújfalui útvonalak jelentették egészen 1840-ig.⁶⁰ A legtöbb útvonal a század első felében Munkács várost érintette, így összekötő szerepet tölthetett be. 1809–1823 között változások következtek be.

---

⁵⁴ FÉNYES 1867. 29–30.

⁵⁵ FÉNYES 1847. 322.

⁵⁶ LEHOCZKY 1881. 281.

⁵⁷ LEHOCZKY 1881. 283.

⁵⁸ Uo. 281.

⁵⁹ SOLYMOSI 2009. 14.

⁶⁰ KÓKAI Sándor: Bereg vármegye vonzásközpontjai és – körzetei a XIX. sz. közepén. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.)*. Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999. 146–147.

Tiszaújlak és Beregszász város összeköttetésbe került, így ezek után a főútvonal Beregszász–Nagymuzsaly–Tiszaújlak felé haladt, a Munkács–Nyíresujfalu vonal másodrendű útvonal lett.⁶¹

Bereg megyében, a feljegyzések szerint, már a 13. században virágzott a kereskedelem. A középkor időszakában Munkács város szolgált a megye kereskedelmi központjául, de már ebben az időben Beregszász piacát is említik a források. 1734-ben Nagyberég, Vári és Alsóverecke is vásártartási kiváltságot kapott. A városok meghatározott időközönként tarthattak vásárokat. Ezek az időpontok főként ünnepekhez voltak igazítva, később, a piaci igény bővülése végett általánossá váltak a vásárok.⁶²

Egy piac körzet nagyságát a piacra termelő lakosság számából állapították meg. Beregszász vonzáskörzete egy 1828-ban készült feljegyzés szerint 106 491 embert foglalt magába. Szintén az 1828-as évben készült kimutatás szerint az ország királyvárosainak mindössze fele töltött be jelentős piaci és központi szerepet.⁶³ Ezek a piacok városfejlesztő hatással bírtak. A fejlődés mértéke pedig nagyban függött a körzet nagyságától, tehát a lakosság számától, illetve a régió gazdasági helyzetétől. Mivel Bereg megye, ezáltal Tiszahát is úgynevezett *periféria zóna* volt, a változások ellenére is csak mérsékelt, kis mértékű piaci bővülés és gazdasági fejlődés mutatható ki.⁶⁴

2.4. Képviselőválasztások Tiszaháton, 1861–1875

A magyarországi politikai események kihatással voltak Bereg megye életére. Az 1860. évi októberi diploma kiadását követően – a magyar alkotmánynak megfelelően – az uralkodó visszaállította az 1848. évi 16. tc. által szabályozott, népképviselőten alapuló megyei hatóságokat, majd az országgyűlés összehívását követően megyei bizottmányokat állítottak fel. Bereg megye főispáni székébe Buday Sándor került, helyettese pedig Sztáray Antal lett. Buday Sándor tisztségét egészen 1866-ig töltötte be, helyét ifj. Lónyay János főispáni helytartó vette át.⁶⁵ A megyét ekkor ismét négy járásra osztották fel: Tiszahát, Kászony, Munkács és Felvidék.⁶⁶

A választókerületek mindegyike további 3–3 alszakaszra oszlott. Tiszahát kerületének élén 4 szolgabíró, 8 alszolgabíró és 8 esküdt állt. A választókerülethez a következő települések tartoztak: Beregvégardó, Csetfalva, Csoma, Kovászó, Macsola, Asztély, Badaló, Balazsér, Hedzepusztá, Déda,

⁶¹ Uo. 147.

⁶² LEHOCZKY 1881. 396.

⁶³ BÁCSKAI Vera – NAGY Lajos: *Matematikai módszerek alkalmazási lehetőségei a történettudományban. A faktoranalízis alkalmazása Magyarország 19. század elejei piacközpontjainak vizsgálatánál.* Történelmi szemle, 1979, 22. évfolyam. 293.

⁶⁴ PÉTERVÁRI Máté: *A járások kialakítása Magyarországon az 1870: XLII. tc. alapján.* Doktori (PhD) értekezés. Szeged, 2018. 48. (Továbbiakban: PÉTERVÁRI 2018.)

⁶⁵ LEHOCZKY Tivadar: *Bereg vármegye monográphiája.* I. általános rész. Nyomtatott Pollacsek Miksa könyvnyomdájában, Ungvárott, 1881. 333. (Továbbiakban: LEHOCZKY, 1881) ³² A helységnevek Lehoczky Tivadar monográphiájában megnevezettek szerint vannak feltüntetve.

⁶⁶ LEHOCZKY, 1881. 340.

Márok, Márokpapi, Kisbégány, Gecse, Gergelyi, Nagymuzsaly, Baktapuszta, Nagybégány, Bene, Gulács, Halábor, Vásárosnamény, Sárosoroszi, Hete, Homok, Jánd, Surány, Takos, Beregszász, Beregujfalu, Tarpa, Tivadar, Ugornya, Borzsova, Búcsú, Makkosjánosi, Csáki major, Csaroda, Kígyós, Vári. A tiszaháti választókerület központja Beregszász volt, mely törvényszékházzal, 1871-től pedig ügyészséggel is rendelkezett. Továbbá Beregszász városa már a középkorban is piaci funkciókat látott el.

Az októberi diploma kiadását követően magyar országgyűlés összehívására, amelyre Bereg megye négy képviselőt küldhetett. A választásokat 1861 márciusában tartották. Bereg megye a választások lebonyolításával Buday Sándor első alispánt bízta meg.⁶⁷ Az 1861-es képviselőválasztásokat a már 1848-ban is megválasztott Lónyay Menyhért nyerte, melyet a korabeli sajtó a következőképp mutatott be: „*Ma, március 11. tartatott e megye beregszászi területében a képviselő-választás, hol egyetlen ellen, szó nélkül Lónyai Menyhért úr az egész megye valódi meglegedésével s mondhatni örömeire választatott meg.*”⁶⁸

Az 1865-ös képviselőválasztások során Bereg megyében a választókerületek központjai áthelyezésének kérdése előzte meg a választásokat.⁶⁹ Kaszony, Bereg és Munkács is indítványozta a választó-központok áthelyezését, Tiszahát ebben az ügyben is kivételt képezett.⁷⁰ Az 1865-ös képviselőválasztás ismét Lónyay Menyhért győzelmével ért véget. A választásokról azonban nem készült jegyzőkönyv, így csak a választmányi jegyzőkönyvből értesülünk róla, hogy 1865. november 28-án Lónyay nyerte meg a választásokat.⁷¹

A dualizmus időszakában történt 14 képviselőválasztás közül az 1872-es volt a legelső, amely a dualizmus kori választásokra jellemző összes tulajdonsággal rendelkezett. A korabeli források arról tanúskodnak, hogy a választások során érezhetővé vált az állami befolyás. E jelenség mögött elsősorban Lónyay Menyhért állt. A magyar miniszterelnök a Deák-párt győzelmét próbálta kieszközölni. A források arról is beszámolnak, hogy az ország életében 1848 óta ez a választási mozgalom bizonyult a „legdurvábbnak”.⁷² Cieger András művében kiemeli a következő sorokat: „*A választási mozgalom hazánkban rendszerint a fölhevülés és a szenvedélyek oly fokozatával járnak, mely egy gyáriparos országban elég volna arra, hogy millió lóerejű gőzgépeket hozzon mozgásba.*

---

⁶⁷ CIEGER András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus korában. In *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv*. Szerk.: NAGY Ferenc. Nyíregyháza, 1997. 217. (Továbbiakban: CIEGER 1997.)

⁶⁸ STIPA István: A törvényhatóságok egységesítésére irányuló reformmunkálatok 1873–1874-ben. *Acta Iuvenum*. József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1976. 112.

⁶⁹ STIPA 1976. 112.

⁷⁰ PÉTERVÁRI 2018. 49.

⁷¹ POLYÁK 2013.18.

⁷² U.o. 18.

*De oly szenvedélyes, dühös harcát a pártoknak, mint 1872-ben, alig látott az ország sem 1848 előtt, sem azóta.*⁷³

A képviseléválasztásokat megelőző tisztújításokat többségében kormánypárti személyek lettek. A Bereg megyei testület 320 főből állt, 1872-ben 117 jobb-, 43 balpárti. A testület tagjainak felekezeti megoszlása jól kiemeli a különböző etnikumok politikai befolyását. A 320 fős testületből 243 magyarnak, 44 németnek és 33 ruténnek vallotta magát. Megemlítendő azonban, hogy a 19 század végén, a statisztikai felmérések során az egyén anyanyelve alapján határozták meg a nemzetiségi arányt, a fókusz tehát a beszélt nyelvre irányult, így a jelen esetben vizsgált nemzetiségi összetétel is ezen alapra helyeződött.⁷⁴

Bereg megyében a választások eredményét többen Lónyay Menyhért befolyásának tudták be, a megválasztott képviselők személyi összetételét illetően ugyanis elmondható, hogy Lónyay rokonai, közeli barátai, határozottan a hozzá közeli emberek kerülhettek be a képviselőházba. Az

1872-es Bereg megyei választások alkalmával Buday Sándor, Horváth Károly, Lónyay József és Lónyay János kerülhetett be a képviselőházba. Lónyay Gábor és Lónyay Menyhért a család tudatos politikájának köszönhetően már nem indult a '72-es választásokon. Lónyay Menyhért, ekkor már miniszterelnökként Pozsonyban kívánt mandátumot szerezni, feltehető szándéka a kormánypárt erősítése volt. Lónyay Gábor 1869-ben nyerte meg a Tiszaháti választásokat, az 1872-es évben azonban ismét Zemplénmegyében indult a mandátum megszerzéséért. A megyéhez életének számos sarokköve kötötte, hiszen 1835–1875 közötti időszakban egyetlen ciklust kivéve Zemplént képviselve volt jelen az országgyűlésben. 1872-ben tehát a tiszaháti választásokat Menyhért testvére, Lónyay János beregi főispán nyerte meg. Főispáni tisztségéről nem mondott le, ezzel is növelve esélyét a választások eredményét illetően. A megye lakossága egy beregi ellenzéki lapban nyílt levélben fordult a főispánhoz rámutatva a választás során alkalmazott törvénytelen eszközökre: *„Honnan van az, hogy méltóságod megyei főispán létére felléptette magát kormánypárti képviselőjelöltnek? ... Honnan veszik az alatta álló tisztviselők a megyeházából kikerült 'Lónyay János'-féle zászlókat és párti jelvényeket s honnan azon roppant pénzüsszeget, mely házról-házra, faluról falura méltóságod szakála rovására, etetés itatás és vesztegetésekre saját neve alatt szerte szóratik?*⁷⁵

---

⁷³ CIEGER 1997. 52.; KÁKAY Aranyos [Kecskeméthy Aurél]: Nagy Férfiaink. Legújabb fény- és árnyékképek Budapest, 1874. 203.; Uő.:

⁷⁴ CIEGER 1997. 55.; LENCSEK Ákos: A Magyar statisztikai évkönyv szerkezetének változásai 1872 és 2016 között. Statisztikai Szemle, 95. évfolyam 11-12. szám. 1146.

⁷⁵ CIEGER 1997. 55.; TÖVÖLGYI Titusz: A magyar ellenzék véres küzdelme, vagyis gyásznapok a magyar nemzet életéből Pest 1872. I-II. kötet, II. köt. 30-31.

2.5. Képviselőválasztások menete Kászony, Munkács, Felvidék kerületeiben

1861 tavaszán, Munkács főterén egyhangúlag Eötvös Tamás vásárosnaményi földbirtokost választották meg képviselőnek. Győzelmét részben az őt támogató görögkatolikus papoknak köszönhette.⁴² A nagyberegai választás kevésbé zajlott zökkenőmentesen. A ruszin nemzeti újjászületési mozgalom ruszofil (oroszbárát) irányzata jelentős befolyással rendelkezett a ruszin nemzetiségű lakosság körében.⁷⁶ A nagyberegai kerületben Mészáros Károly görögkatolikus vallású tisztviselő a helyi ruszinokat szerette volna a maga oldalára állítani. Ellenfele Buday Sándor öccse, Buday Lőrinc volt. A választás a források szerint eredetileg 1861. március 14-re volt kitűzve, de megtartására csak 22-én kerülhetett sor. Buday Lőrinc ellen ugyanis feljelentés érkezett Mészáros részéről, aki azzal a váddal illette a „*helyi magyarság támogatóját*”, hogy erőszakosan lépett fel a ruszin választókkal szemben. Ruszoly József így ír erről: „*Buday Lőrinc hívei a választás előtt megtámadták az ellenpártiakat, elvették tőlük a 'szabadság jelvényét, a nemzeti zászlót'. Híveik megfutamodván, Mészáros főemberei hiába óvtak, az elnök Buday Lőrincnek egyhangú közfelkiáltással való megválasztását mondta ki.*”⁷⁷ A vádat Szaplonczay József és Jura György máramarosi képviselők vizsgálták felül, bizonyíték hiányában azonban ejtették. Így Nagybereg képviseletében – a szavazás eredményének megfelelően – Buday Lőrinc vehetett részt az országgyűlésen.⁷⁸ Ezt az eseményt a korabeli sajtó többféleképpen mutatta be. A szavazás lefolyásáról Sipos Ferenc úgy tudósított, mintha Buday támogatói „*testvériesen*” üdvözölték volna a ruszin választókat, más forrásban viszont a nemzeti jogok ellen való fellépésként van említve az esemény.⁷⁹ Kászony választókerülete az országgyűlésre Demjén Istvánt választotta képviselőnek, Bereg megyében ezzel zárultak az 1861-es képviselőválasztások.⁸⁰

Ferenc József 1865. szeptember 17-én kiadott határozata értelmében ez év decemberében ismét összehívták a magyar országgyűlést. A képviselőválasztásokat november 10-től kezdték meg.⁸¹ A választásokat megelőzően azonban felmerült, hogy egyes régiók választókerületeinek központjait áthelyezik. A ruszin értelmiségi réteg, földbirtokosok, tisztségviselők és a görögkatolikus papság egy része a központok áttételét követelte, mivelhogy a ruszin lakosság többsége a hegyvidéken élt, ahonnan a kijelölt időpontokra a közúti viszonyok miatt nehezen, vagy egyáltalán nem tudtak eljutni. A legnagyobb akadályt a téli időjárás, havazások, illetve a Latorca folyó áradása jelentette. A

---

⁷⁶ MAYER Mária: A ruszinok (kárpatukránok) és az 1865. évi képviselőválasztás. In *Századok*, 1974. 5–6. sz. 1143. (Továbbiakban: MAYER 1974.)

⁷⁷ RUSZOLY 1999. 252.

⁷⁸ MOLNÁR 2021. 70–71.

⁷⁹ RUSZOLY 1999. 252.

⁸⁰ Uo. 252–253.

⁸¹ RUSZOLY József: Folytonosság és újrakezdés – az 1865–1868. évi országgyűlés összehívásáról másfél évszázad múltán. *Állam és Jogtudomány*, 2016. 1. sz. 7.

kialakított választókerületeket több ruszin falu, köztük Szerencfalva, Kuboc, Vorosnyica, Trottyánica, Kismogyorós, Iváni, Lauka, Csetleno, Kajdano is elutasították. A kerületek központjai viszont a beérkező panaszok ellenére sem lettek átalakítva, mivelhogy a kerületek az 1848-as rendszer alapján lettek újjászervezve. Az 1848-as kerületi központok minden szempontból központi szerepet tölthettek be, levéltárral, postával, megfelelő úthálózattal voltak ellátva, így a választások központjainak áthelyezésére nem kerülhetett sor.⁸²

A követválasztások időpontja kerületenként eltérő volt. Kaszonyban 1865. november 27-én, a munkácsi kerületben 30-án, Nagyberegen pedig december 1-jén történtek meg a választások.⁸³ Kaszonyban egyhangúlag Buday Lőrincet választották Bay Ferenc ellenében. A munkácsi kerület újból Eötvös Tamást választotta, az ellenpárt képviselője Boksay Mihály volt. A választást Eötvös 430: 7 arányában nyerte meg.⁸⁴

A felvidéki választások korántsem zajlottak zökkenőmentesen, az eseményekről két jegyzőkönyv tanúskodik; az egyiket a választási bizottság elnöke, a másikat 33 ruszin falu állította ki.⁸⁵ A lakosság szavazati joggal rendelkező, ruszin nemzetiségű része nem volt hajlandó beírni magát a választási névjegyzékbe, ezzel a joggal ugyanis minden szabad polgár élhetett. A közösség nagy része azért vonta meg magától „*alkotmányos életének legdrágább kincsét, a törvényhozásban képviselőválasztás általi befolyását*”,⁸⁶ mert a papság, illetve ruszin nagybirtokosok befolyása alá kerültek, akik saját, politikai érdekeik érvényesítésének céljából, hamis állításokkal befolyásolták a szavazás kimenetelét.⁸⁷ A felvidéki ruszin falvak képviselőjelöltje Pásztélyi János volt.⁸⁸ A választás napján Sipos Ferenc vezette ellenzéki párt támogatói erőszakosan léptek fel a „Pásztélyi-párt” tagjaival szemben. A források szerint 2 000 ruszin szavazót vasvillákkal támadott meg az ellenzék, majd a szavazást vezető elnök a történetekre nem szentelve kellő figyelmet, egyhangú szavazati többséggel jelentette ki Sipos Ferencet a felvidéki kerület képviselőjének. A történetek után Pásztélyi váddal illette Sipos pártját, melyről több korabeli újság is beszámolt. A vádak végett a képviselőház igazolóbizottsága 1866. január 19-én vizsgálatot rendelt el Sipos Ferenc megválasztása kapcsán. A vizsgálat során megállapítást nyert a „*Sipos-párt*” erőszakos fellépése, majd az ítélőszék újabb szavazást hirdetett meg. Az eredmény nem változott, így Sipos Ferenc mandátumát igazolták. Ezzel zárult az 1865-ös képviselőválasztás Bereg megyében.⁸⁹

---

⁸² RUSZOLY 1999. 256.

⁸³ RUSZOLY 1999. 256.

⁸⁴ Uo. 255-256.

⁸⁵ MAYER 1974. 1153.

⁸⁶ RUSZOLY 1999. 256.

⁸⁷ Uo.

⁸⁸ Pásztélyi János a munkácsi görögkatolikus püspök támogatásával állást szerzett hivatalnoki állást Villecz Ignácnál, majd később Pesten bíró lett. Beszélte a német, magyar, orosz, latin nyelveket. Továbbá: Mayer Mária 1974.

⁸⁹ MAYER 1974. 1155.

1872-ben a megye teljes egészében a Lónyay család befolyása alatt állt, mi sem tanúsítja ezt jobban, minthogy az 1872-es képviselőválasztások során mandátumhoz jutott személyek vagy Lónyay Menyhért miniszterelnök rokonságából, vagy szoros baráti körében álltak.⁹⁰

---

⁹⁰ CIEGER 1997. 56.

III. FEJEZET

LÓNYAY MENYHÉRT TEVÉKENYSÉGE

3.1. Lónyay Menyhért politikai pályafutása az októberi diplomáig

A vizsgált időszakban Bereg megye korabeli elitjének legjelentősebb személye Lónyay Menyhért volt. Politikai pályája már az 1848-as szabadságharc előtti évtizedben megkezdődött. A reformkori Bereg vármegye liberális ellenzéki táborába tartozott. Bereg megye a reformkor nagy kérdései közül leginkább a vallásügy kapcsán tanúsította a legnagyobb aktivitást. A megye nemessége azonban egyértelműen foglalt állást a nemesi adózás megtagadása mellett. Lónyay az alsótábla egyik legfiatalabb követeként az 1843-as országgyűlésen közvetítette Bereg megye érdekeit, állást foglalt a vallási- és az adóügy kérdésében, támogatta a magyar nyelv közhivatalokban történő használatát. Támogatta az ősiség és a papi tized eltörlését, az egyház és az állam egymástól történő szétválasztását. A magyar nyelvet illető javaslata bekerült az 1843-as feliratba is.⁹¹

Az országgyűlés kereskedelmi bizottságának tagjává is ugyanebben az évben választották, hiszen a bizottság tagjai felfigyeltek szorgalmára, a gazdasági kérdésekhez való érzékenységére, melyet a feljegyzések, naplóbejegyzések alapján Széchenyi István iránt való rajongásának tulajdonítható. 1844-ben a bizottság tagjaként már felszólalt az iparfejlesztés fontossága mellett, támogatta az Ausztriával kötendő vámszövetséget. Az 1848-as Bereg megyei közgyűlésen ismét országgyűlési képviselőnek választották. A magát mérsékelt liberálisnak tartó Lónyay leginkább példaképének, Széchenyi táborának tagjává vált. A reformkori országgyűlésről naplójában, melyet 26 évesen kezdett írni, leginkább Széchényi, nagybátyja Lónyay Gábor és édesanyja, Lónyay Florentia hatására kezdett írni, nem kívánt beszámolni. Feljegyzéseiben ezt írta: *„Hogy föltett szándékom ellenére a följegyzéseket folytatni elmulasztám, ennek nem annyira elfoglaltságom volt az oka, mint az, hogy a kellemetlen időkre nem szívesen emlékszünk vissza.”*⁹²

A bejegyzésből tehát arra következtethetünk, hogy azokról az időszakokról, melyek politikai útjában nehézséget okoztak, megviselték, így nem kerültek bele naplójába. Ezekről többségében a kor nagy politikusaival folytatott levelezésekből szerezhetünk tudomást. Itt említhető Eötvös József, Ghyczy Kálmán, Vay Ádám, de leginkább testvére, Lónyay Albert, akihez a legtöbb magánéletről és politikáról szóló levelét intézte. A pesti forradalom megtorlásától nem riadt meg, vállalni kívánta az esetleges börtönbüntetést is. Anyja visszaemlékezéseiben így fogalmaz: *„Menyhért nagyon könnyen*

---

⁹¹ CIEGER 2008.41.

⁹² U.o.

*veszi a dolgot és így biztat: Végre is más büntetés nem érhet, mint hogy Haynau büntető paragrafusai szerint — fél évre elcsuknak. Azt szerencsétlenségnek nem tekinteném, ha hosszas ideig mentennék minden életbajok és kellemetlenségektől és minden megzavarás és félbeszakítás nélkül tanulhatnék, dolgozhatnék!*⁹³ 1849. május 6. és 11. között a Szemere Bertalan kormány államtitkára volt.⁹⁴ 1869-ben pedig a következő sorokat vetette papírra: „*A rendezésnek, mint sok másban, úgy az államvagyonnál is csak kezdetén vagyunk; számosak még a teendők, s még számosabbak a nehézségek, melyeket legyőzni kell...*”⁹⁵

A világsi fegyverletételt követően azonban Párizsba emigrált, idejét gazdasági jellegű művek írásával, tanulmányok készítésével töltötte. Az 1850-es amnesztiát követően Lónyay Menyhért is visszatérhetett Magyarországra. A neoabszolútizmus időszakában két fontos intézményt alapításában is részt vett: Magyarország Pénz- és Hitelintézete és a Magyar Földhitelintézet.⁹⁶ A vallásügyi kérdések élete további szakaszaiban is fontos szerepet játszottak. 1860-ban a Békés-Bánati Református Egyházmegye gondnokává, 1870-ben pedig a Dunamelléki Református Egyházkerület főgondnokává választották.⁹⁷

3.2 Lónyay Menyhért politikai tevékenysége az októberi diploma után

Lónyay politikai pályájának következő mérföldköve az 1861-es országgyűlés, melyen ismételt mandátumot szerezve képviselhetette Bereg megyét. Az országgyűlés feloszlatása után is Deák Ferenc híve maradt, támogatva a kiegyezést, melyre végül 1867-ben sor kerülhetett. Az Andrássy-kormányban pénzügyminiszteri tisztséget vállalt. Munkája elősegítette Ausztria és Magyarország közötti pénzügyi viszony rendezését. 1870. május 21-én részben jól kiépített kapcsolati rendszerének, részben pedig a gazdasági ügyekben tanúsított sikereinek köszönhetően pénzügyminiszterré választották, így Lónyay Bécsbe költözött.⁹⁸ Visszatérésének oka az 1871. november 14-i miniszterelnöki kinevezése, mely tisztséget lemondásáig, 1872. december 4-ig töltött be.

---

⁹³ Töredékek. Nagyméltóságú Nagylónyai és Vásárosnaményi Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból. Első kötet: Visszaemlékezések. Budapest, 1891. 63.

⁹⁴ HAMZA Gábor: Emlékezés Lónyay Menyhértra (1822-1884), a Magyar Tudományos Akadémia elnökére. Remembering Menyhért Lónyay (1822-1884), President of the Hungarian Academy of Sciences. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2012. 2. (Továbbiakban: HAMZA 2012)

⁹⁵ Az államvagyonról hódolatteljes előterjesztése ő császári és apostoli királyi felségéhez. Lónyay Menyhért Magyar Királyi Pénzügyminiszternek. Budán, A Magyar Királyi Tudomány-Egyetem Nyomdájából. 1869. 162.; HAMZA 2012.3.

⁹⁶ HAMZA 2012.3.

⁹⁷ HAMZA 2012 5.

⁹⁸ SOMOGYI Éva: Magyarok a Bécsi Hivatalnokvilágban. A közös külügyminisztérium magyar tisztségviselői 1867-1914. Magyar Történelmi Emlékezések Értekezések. Monumenta Hungariae Historica Dissertationes. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet Budapest, 2017. 248.

Miniszterelnöki kinevezését megelőzően I. Ferenc József grófi rangra emelte. Utolsó parlamenti beszédére 1877-ben kerülhetett sor. Az MTA igazgatója 1871-től haláláig.⁹⁹

Lónyay Menyhért pénzügyminiszterségének kezdetén a korábbi tisztségviselők majdhogynem 61%-a elhagyta pozícióját. A miniszter saját rokonai, barátai sorából igyekezett pótolni a hiányt. Így lett a pénzügyminiszteri kabinet tagja például Buday Sándor, Literáty Ödön, Tabódy József, vagy Toldy István, kinek apja, Toldy Ferenc szorgalmazta, hogy fia folytasson szorgos, pénzügyi tanulmányokat, amennyiben így tesz, Lónyay pártfogásába veszi majd. Az apa számításai végül igaznak bizonyultak.¹⁰⁰

A kor politikai gondolkodásmódját tehát maga a kiegyezés határozta meg. A korszak képviselői, vezető személyiségei többségében Deák Ferenc ideológiája mellett foglaltak állást a közjogi kérdést illetően. A képviselők, ahogyan azt a választások elemzése során is megfigyelhettük, többségében rokoni, baráti szálakon keresztül kapcsolatban álltak egymással. Tevékenységük hazai szempontból sokkal inkább jelentősnek mondható, hiszen főként a helyi, s nem kimondottan országos érdekeket hivatottak képviselni. A politikai szálak középpontjában, a kor meghatározó politikusai között pedig a Lónyay család áll, kiknek törekvéseik bár hazai érdekből fakadnak, de befolyásuk érzékelhető lesz majd akár az egész országot érintő kérdésekben is, mint például a vasútvonalak Északkelet-Magyarországon történő kialakítása.¹⁰¹

Bereg vármegye vasútvonal hálózatának kijelölésében Lónyay Menyhért játszotta a legfontosabb szerepet. A minisztertanácsi jegyzőkönyvek szerint Bereg megyében, a vasútvonalak kijelölése, az erre vonatkozó tervek készítése már 1867-ben megkezdődött.¹⁰² Andrassy Manó 1873. február 11-én, nyílt levelében azzal a váddal illette Lónyayt, hogy a Nyíregyháza–Csap vasútvonal építését magánérdekek miatt sürgette. Így ez a vonal hamarabb készült el, mint az a vasútvonal, mely az ország számára elsőrendű fontossággal bírt. Kijelentette, hogy mivel a Lónyay család Szatmár és Bereg megyei birtokait érinti a vasútvonal, saját vagyonuk növelésének érdekében sürgették az építést, ezzel a család fontosabbnak tartotta saját érdekeit, mint az országét. Maga Andrassy Manó is levelét saját érdekei által vezérelve tette közzé, ugyanis az Andrassy birtokokon haladt keresztül a vasút. 1868 októberében a minisztertanács napirendi pontra szögezte a Hatvan–Miskolc vonal előzetes tervezetét, ezzel megkezdődött az északkeleti-vasútvonal kiépítése,¹⁰³ majd végül Lónyay Menyhért az 1868. évi XLIX. törvénycikkben elrendelte a vasút megépítését. A szakasz 1871-re el is készült. A vasútvonal nem érintette az ipartelepeket; ezeket a szakaszokat ugyanis az Andrassy

---

⁹⁹ HAMZA 2012. 4.

¹⁰⁰ CIEGER András: A számok szorításában. Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége. In.: *Századok*. A Magyar Történelmi Testület Foylóirata. Az alapítás éve 1867. Szerk.: Pál Lajos Budapest, 2002. 1298.

¹⁰¹ CIEGER András: *Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában*. In.: Korall, Társadalomtörténeti folyóirat 4:13 pp., 2003. 110.

¹⁰² HU-MNL-OL K 27 1867. október 7. 55. sz. 7.

¹⁰³ HU-MNL-OL K 27 1868 október 7.55. szám 8.

családnak magántőkéből kellett volna biztosítani, így a munkálatok csak megkésve, 1874-re fejeződhetek be, ezzel veszteség érte Andrassy Manó vállalatát. A Lónyay által elkészített útvonalterveket a kormány először nem kívánta anyagilag támogatni, majd Lónyay államérdekekre hivatkozva hitelt kért a kereskedelmi vonal mielőbbi kiépítéséhez. A fő szakaszt állami, illetve az Északkeleti Vasúttársaság támogatásból fedezte, az ipartelepekhez a vasutat magántőkéből és a közlekedési minisztérium segítségével építette ki. A vasútvonal 1872–1873 között, több szakaszban került átadásra.¹⁰⁴

Lónyay befolyása Bereg megyében, politikai bukása után is erősen érzékelhető volt. 1875-ben a kormány az ungvári törvényszékház Beregszászba történő áthelyezése mellett döntött. A lakosság, s megye vezetése azonnali ellenállást tanúsított, Beregszász városának fejletlenségére illetve Ungvár városának jól kiépített ingatlanrendszerére hivatkozva. A törvényszékház áthelyezésének terve mögött Lónyay Menyhért befolyását sejthetjük, hiszen Ungvár városának vezetése legjobban azt sérelmezte, hogy a korábban „*megyevédő hírében álló Tisza Kálmán-féle kormányzat hozta meg e döntést.*”¹⁰⁵

A közlekedés és infrastruktúra fejlődése tehát csak a 19. század utolsó éveiben kezdődhetett el. Az 1870-es évektől kezdődő vasútépítéseknek köszönhetően könnyebbé vált az áruszállítás, ami a piac újabb bővülését eredményezte. Annak ellenére, hogy Bereg megye agrár-orientált maradt, az ipar és a kereskedelem fejlődése, a bankok, pénzügyi- és hitel egyletek létrejötte mind hozzájárultak a gazdaság fejlődéséhez. A 19. században kialakult kereskedelmi kapcsolatrendszerek, illetve a korábbi gazdasági berendezkedés, a történelmi Magyarország feldarabolásával, a trianoni békediktátum megkötésével ért véget.¹⁰⁶

A politikai elit rétegébe való bekerülésnek azonban nem csak rokoni úton történő módja volt. Az ismeretség szerzése, baráti kapcsolatok kialakítása is jelentős mértékben hozzájárulhatott egy adott személy karrierútjának alakulásához. A legmegfelelőbb szintér, mely otthont adott ilyesfajta kapcsolatok kialakítására a korabeli egyesületek voltak. Bereg megyében a dualizmus korában és az azt megelőző néhány évben sem jöttek létre nagy számban egyletek. Összesen 43 szervezet működött, melyből mindössze csak tíz megyei érdekeltségű, a többi magánérdeken alapult. A legkorábbi szervezet 1845-ben alakult, Beregmegyei Olvasóegylet néven lett bejegyezve, célja a társalgás és szórakozás volt.¹⁰⁷ Tiszaháton csak 1875. február 27-én Horváth István, megyei főispán, kezdeményezésére jött létre a Beregmegyei Gazdasági Egyesület. Ugyanezen évnek márciusában

---

¹⁰⁴ CIEGER, András: *Lónyay Menyhért : Szerepek – programok – konfliktusok.* Századvég Kiadó, Budapest. 2008. 61–66.

¹⁰⁵ CIEGER András: Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában. In.: Korall, Társadalomtörténeti folyóirat. 2003. 13.

¹⁰⁶ FRISNYÁK Sándor: Kárpátalja gazdasági térszerkezete a 18–19. században. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai.* (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.). Szerk.: Boros László. K. n., Nyíregyháza, 1999. 106. 1881. 122.

¹⁰⁷ LEHOCZKY 1881. 122.

Horváth Istvánt választották az egyesület elnökévé, Freyseysen Gyula pedig alelnöki pozíciót kapott.¹⁰⁸

A kutatások során megállapítható, hogy a korabeli politikai tisztségek eloszlásában és a fontos döntések meghozatalában elengedhetetlenül fontos szerepet játszottak a rokoni kapcsolatok. A korabeli szépirodalmi munkák is erről tanúskodnak. Leginkább megfigyelhető ez a dualizmus időszakának legjelentősebb, legszélesebb kapcsolati hálózattal rendelkező családjánál. A Lónyay család Bereg megyében évtizedeken át képviselői mandátumot tudott szerezni, s azokat kapcsolatok révén megtartani.¹⁰⁹ Megfigyelhető azonban, hogy a Lónyay családnak Ung megyében nem sikerült teret nyerniük. A vizsgált időszakban egyetlen képviselőnek sikerült másfél évre mandátumot szereznie a jelzett megyében. Lónyay Sándor egy időközi választás során.¹¹⁰

Lónyay 1872-es bukása után a család politikai iránya már nem volt teljesen egyértelmű. Albert és János elhagyták pozíciójukat, míg József megtartotta képviselői tisztségét, 1875-től pedig a Szabadelvű Párt tagja lett. A személyes, illetve az anyagi érdekek a családi összetartás elé helyeződtek.¹¹¹

---

¹⁰⁸ LEHOCZKY 1881. 122.

¹⁰⁹ CIEGER András: Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában. In.: Korall, Társadalomtörténeti folyóirat 4:13 pp., 2003. 106.

¹¹⁰ U.o.

¹¹¹ U.o.110.

Összefoglaló

A szakdolgozat az egykori Beregszász központú tiszaháti kerületben megrendezett országgyűlési választások történetét kívánja feltárni az októberi diplomától a Szabadelvű Párt megalakulásáig terjedő időszakban. A vizsgált időintervallumban négy választást (1861, 1865, 1869 és 1872) tartottak a Magyar Királyságban és Bereg megye területén.

Legfőbb célom a tiszaháti országgyűlési választások bemutatása, melyek jelentős hatást gyakoroltak a megyei és az országos politikai élet alakulására. A Beregszász központú kerület több alkalommal delegálta a magyar törvényhozásba Lónyay Menyhértet, aki az egyik legjelentősebb alakítója volt az osztrák-magyar kiegyezés kidolgozásának, oroszlánrészt vállalt a dualizmus rendszerének kiépítésében. A jelentékeny befolyást szerzett Lónyay számára a Deák Párton belüli csatározások kedvezőtlenül alakultak, így az 1870-es évek közepétől már nem tudott tevékeny résztvevője lenni az ország politikának. Megyei szinten viszont a Lónyay család továbbra is főispáni pozícióba tudott emelkedni Bereg, Ugocsa és Máramaros megyékben.

Az első fejezet elsősorban azokat az eseményeket, amelyek végül az 1867. évi osztrák-magyar kiegyezés megkötéséhez vezettek. Ráműtöttem az októberi diploma és februári pátens kiadásának történelmi fontosságára, bemutattam a kor nagy politikusainak szerepvállalását a közjogi kérdést illetően. Kiemeltem a Határozati és a Felirati Párt eltérő álláspontjait a közjogot illetően.

A második fejezet elsősorban a Bereg megyei országgyűlési választásokat ismerteti az 1861 és 1875 közötti időszakra vonatkozóan. Kiemelt hangsúly esik a tiszaháti választókerületre, illetve az 1861. évi országgyűlési választásokra.

A munka harmadik fejezete bemutatja Lónyay Menyhért politikai tevékenységét. Ismertetésre került, hogy Lónyay miként válhatott a kor, egyben Magyarország vezető politikusává, milyen kapcsolathálóval rendelkezett, milyen ideológia mellett foglalt álláspontot, családja miként viszonyult a politikához.

A korszak feltárásához felhasználtam Lónyay Menyhért naplóját, levelezéseit, emlékiratait, illetve édesanyja naplóját is. Rávilágítottam, milyen indíttatásból kezdett bele a politikus naplójának megírásába, kitértem arra, milyen meghatározó folytonosságot kölcsönzött az írás Lónyay számára.

Szakdolgozatomban igyekeztem feltárni és bemutatni azokat az eseményeket, amelyek kulcsfontosságú szerepet játszottak abban, hogy az osztrák-magyar kiegyezés létrejöhesse. Dolgozatom során bemutattam Bereg megye politikai elitjének tevékenységét, a helyi képviselőválasztásokat, különös figyelmet szentelve Tiszahát szerepvállalására. Kiemeltem elemeztem a kor vezető politikusainak szerepvállalását, bemutattam a kor társadalmát, végezetül pedig rávilágítottam arra, miként kerülhetett az ország politika színpadra egy Bereg megyei politikus.

Dolgozatom eredményei a témáról szóló szakirodalom feldolgozásából, korabeli sajtóorgánumok vizsgálatából és személyes naplók elemzéséből származnak. Bereg megye dualizmuskori politikai eseményeit, a kor politikai elitjének tevékenységét, kiemelkedő alakjait a továbbiakban szélesebb forrásbázis alapján is szeretném megvizsgálni; elsősorban sajtó-, illetve elsődleges források kutatását tervezem.

Резюме

У дипломній роботі йдеться про парламент, який проходив у колишньому районі Берегхат та Тісахат, у якому досліджено історія виборів від жовтневого випуску до заснування Лібертаріанської партії в період поширення. У досліджував аному часовому інтервалі чотири вибори (1861, 1865, 1869 і 1872 рр.) проводилися в Угорському королівстві та Берег комітаті.

Моя головна мета – представити парламентські вибори в Тісахаті, які мали значний вплив на розвиток політичного життя округу та країни. Район з центром у Берегхаті кілька разів делегував до законодавчих зборів Угорщини Меньгерт Лоньяї, який був одним із найважливіших творців розвитку австро-угорського компромісу та взяв левову частку в розбудові системи дуалізму. Лоньяї отримав значний вплив у партії Деака, які склалися несприятливо, тому з середини 1870-х років він уже не міг бути активним учасником політики країни. Однак на рівні округу родина Лоньяї продовжує свою діяльність він зміг піднятися до посади головного лорда в комітатах Берег, Угоча та Марамарош.

У першому розділі йдеться насамперед про події, які зрештою призвели до укладення Австро-Угорської угоди 1867 року. Я вказала на видачу диплома в жовтні і патенту в лютому історичної важливості, я дослідила участь великих політиків того часу в питанні публічного права. Я висвітлила різні позиції Партії рішення та Партії листа щодо публічного права.

У другому розділі в основному описуються парламентські вибори в Берег комітеті за період між 1861 і 1875 роками. Акцент зроблено на виборчому окрузі Тісахат і на парламентських виборах 1861 р.

У третьому розділі представлено політичну діяльність Меньгерта Лоньяї. Пояснила, як Лоньяї міг стати провідним політиком свого часу і водночас Угорщини, яку мережу він мав, яку ідеологію відстоював і як його родина була пов'язана з політикою.

Щоб дослідити епоху, я використала щоденник, листування, мемуари Лоньяї Меньгарта а також щоденник його матері. Висвітлила, якою мотивацією була написана щоденник політика, я торкнулася визначальної безперервності, яке писання надало Лоньяю.

У своїй дипломній роботі я намагалася розкрити та представити події, які відіграли вирішальну роль у австро-угорському врегулюванні. У дипломній роботі я представила діяльність політичної еліти Берег комітету, місцеві представницькі вибори, звернувши особливу увагу на роль Тісахат. Я висвітлила і проаналізувала ролі провідних політиків

того часу, представила тогочасне суспільство і, нарешті, висвітлила, одного політика у Берег комітету.

Результати моєї дипломної роботи отримані в результаті опрацювання літератури на цю тему, дослідження сучасних прес-організацій та аналізу особистих щоденників. Надалі хотілося б на ширшій джерельній базі розглянути політичні події Берег комітету доби дуалізму, діяльність тогочасної політичної еліти, видатних діячів; перш за все я планую дослідити пресу та першоджерела.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

I. KORABELI LAPOK, NAPLÓK

1. *Sürgöny*, 1861.

II. PUBLIKÁLT FORRÁSOK, KORDOKUMENTUMOK

2. FÉNYES Elek: *A Magyar Birodalom nemzetiségei és ezek száma vármegyék és járások szerint*. Eggenberger Ferdinánd M. Akad. Könyvkiadó, Pest, 1867.
3. FÉNYES Elek: *Magyarország leírása. I. rész. Magyarország általánosan*. Beimel, Pest, 1847.
4. Képviselőházi napló. CVIII. Országos ülés. 1861, 1865.
5. KÖNYI Manó: *Deák Ferencz beszédei. II. kötet (1848-1861)*. Az Októberi Diploma. Budapest, Franklin Társulat. Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, 1886.
6. KOSSUTH Lajos: *Irataim az emigrációból. Első kötet. Az 1859-ki olasz háború korszaka*. Budapest, Az Athenaeum R. Társulat kiadása, 1880.
7. LENCSÉS Ákos: *A Magyar statisztikai évkönyv szerkezetének változásai 1872 és 2016 között*. *Statisztikai Szemle*, 95. évfolyam 11-12. szám.
8. LÓNYAY Florentina: *Töredékek. Nagyméltóságú Nagylónyai és Vásárosnaményi Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból. Első kötet: Visszaemlékezések*. Budapesten, 1891.
9. LÓNYAY Menyhért: *Az államvagyonról hódolatteljes előterjesztése ő császári és apostoli királyi felségéhez. Lónyay Menyhért Magyar Királyi Pénzügyminiszternek*. Budán, A Magyar Királyi Tudomány-Egyetem Nyomdájából. 1869.
10. PAJKOSSY Gábor: *Magyarország története a 19. században szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
11. TÓVÖLGYI Titusz: *A magyar ellenzék véres küzdelme, vagyis gyásznapok a magyar nemzet életéből* Pest 1872.

III. MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

12. BÁCSKAI Vera – NAGY Lajos: *Matematikai módszerek alkalmazási lehetőségei a történettudományban. A faktoranalízis alkalmazása Magyarország 19. század elejei piacközpontjainak vizsgálatánál*. Történelmi szemle, 1979.
13. BENES, Edvard: *Az Osztrák Probléma és a cseh kérdés. Az Ausztriában élő szláv nemzetek politikai harcáról szóló tanulmány*. Documenta Historia 61. A SZTE Történész Diákkör kiadványa. Szerk.: Gulyás László. Szeged, 2003.
14. CZÖVEK István: *Az 1867-es kiegyezés és porosz diplomácia*. Nyíregyházi Főiskola, Történettudományi Tanszék
15. FARKAS Jenő: *A magyar munkás táplálkozása*.

16. GRATZ Gusztáv: A dualizmus kora. Magyarország története 1867-1918. Első kötet. Budapest, Magyar Szemle Társaság, 1934.
17. HAMZA Gábor: Emlékezés Lónyay Menyhétre (1822-1884), a Magyar Tudományos Akadémia elnökére. Remembering Menyhért Lónyay (1822-1884), President of the Hungarian Academy of Sciences. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2012.
18. HEKA László: Az 1868. évi horvát-magyar kiegyezés a sajtó tükrében. *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae Acta Juridica et Politica Tomus LIV. Fasciculus 9.* Szeged, 1998.
19. KÁKAY Aranyos [Kecskeméthy Aurél]: Nagy Férfiaink. Legújabb fény- és árnyékképek Budapest, 1874.
20. KALMÁR Antal: Uj dualizmus. Rényi Károly kiadása, V., Vigadó-utcza, Budapest, 1909.
21. KISS Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.
22. KOZÁRI Mónika: Magyarország története. A dualizmus kora 1867-1914. Kossuth Kiadó 2009.
23. LEHOCZKY Tivadar: Bereg vármegye monográphiája. I. általános rész. Nyomtatott Pollacsek Miksa könyvnyomdájában, Ungvárott, 1881.
24. LEHOCZKY Tivadar: *Bereg vármegye monográphiája.* I. kötet. Pollacsek Miksa Könyvnyomda, Ungvár, 1881.
25. PÉTERVÁRI Máté: *A járások kialakítása Magyarországon az 1870: XLII. tc. alapján.* Doktori (PhD) értekezés. Szeged, 2018.
26. POLYÁK Mariann: Görög katolikus és állami elemi népiskolák Bereg vármegyében a dualizmus elején. PPKE BTK Történelemtudományi doktori iskola, Piliscsaba, 2013.
27. RUSZOLY József: Folytonosság és újrakezdés- az 1865-1868. évi országgyűlés összehívásáról másfél évszázad múltán. Állam- és jogtudományi kar, LVII. évfolyam, 2016.
28. SOLYMOSI József: *Forradalom és szabadságharc Északkelet-Magyarországon 1848-49-ben.* Doktori disszertáció. Budapest, 2009.
29. SOMLAI Péter: A polgári család. Az első demográfiai átmenet.
30. SOMOGYI Éva: Abszolutizmus és kiegyezés 1849–1867. Budapest, 1981, Gondolat.
31. SOMOGYI Éva: Magyarok a Bécsi Hivatalnokvilágban. A közös külügyminisztérium magyar tisztségviselői 1867-1914. Magyar Történelmi Emlékezések Értekezések. Monumenta Hungariae Historica Dissertationes. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet Budapest, 2017.
32. STIPA István: A törvényhatóságok egységesítésére irányuló reformmunkálatok 1873–1874-ben. *Acta Iuvenum.* József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1976.

IV. TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOK ÉS SZAKCIKKEK

33. BALOGH István: Bereg megye leírása. In *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári évkönyv*, 5–6, Nyíregyháza, 1985.
34. CIEGER András: A Bereg megyei politikai elit a dualizmus korában. In *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv*. Szerk.: NAGY Ferenc. Nyíregyháza, 1997.
35. CIEGER András: A számok szorításában. Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége. In.: *Századok*. A Magyar Történelmi Testület Foylóirata. Az alapítás éve 1867. Szerk.: Pál Lajos Budapest, 2002.
36. CIEGER András: *Érdekek és stratégiák. A helyi politikai elit érdekérvényesítési lehetőségei a kárpátaljai régió vármegyéiben a dualizmus időszakában*. In.: Korall, Társadalomtörténeti folyóirat 4:13 pp., 2003.
37. CIEGER, András: *Lónyay Menyhért : Szerepek – programok – konfliktusok*. Századvég Kiadó, Budapest. 2008.
38. CSORBA László: A dualizmus rendszerének kiépülése és konszolidált időszaka (1867-1890). A dualista államszervezet kialakítása. In.: *19. századi Magyar Történelem 1790-1918*. Szerkesztette: Gergely András, Korona Kiadó, Budapest, 1998.
39. CSORBA László: Az önkényuralom kora (1849-1867). Az Októberi Diploma és a Februári Pátens. In.: *19. századi Magyar Történelem 1790-1918*. Szerkesztette: Gergely András, Korona Kiadó, Budapest, 1998.
40. CSORBA László: Az önkényuralom kora (1849-1867). In.: *Magyarország története a 19. században*. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.
41. FRISNYÁK Sándor: Kárpátalja gazdasági térszerkezete a 18–19. században. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.)*. Szerk.: Boros László. K. n., Nyíregyháza, 1999. 106. 1881.
42. FRISNYÁK Sándor: Kárpátalja gazdasági térszerkezete a 18–19. században. In *Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.)*. Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999.
43. KÉPESSY Imre: Az út a kiegyezéshez. In.: *Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica*. Szeged.
44. KOCSIS Annamária: „A magyar nemzet élő eszményesülése” Kossuth Lajos 1867 utáni tevékenysége. A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Nemzeti Múzeum 2019. október 8-án a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett konferenciájának előadásai. VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár. Magyar Napló, Budapest, 2021.

45. KOCSIS Károly: Az etnikai térszerkezet átalakulása Kárpátalja mai területén az elmúlt fél évezredben. In Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.). Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999.
46. KÓKAI Sándor: Bereg vármegye vonzásközpontjai és – körzetei a XIX. sz. közepén. In Kárpátalja. A Nyírségi Földrajzi Napok előadásai. (Nyíregyháza, 1998. november 16–19.). Szerk.: BOROS László. K. n., Nyíregyháza, 1999.
47. LIGETI Dávid: A kiegyezés katonai előzményei. A Magyar Királyság az Osztrák Császárság háborúban 1859 és 1866 között. In „Indivisibiliter ac Inseparabiliter” – „Feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul”. A kiegyezés 150. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: SZAKÁL Imre. RIK-U Kiadó, Beregszász – Ungvár, 2018.
48. MAYER Mária: A ruszinok (kárpátukránok) és az 1865. évi képviselőválasztás. In Századok, 1974. 5–6. sz.
49. MAYER Mária: A ruszinok (kárpátukránok) és az 1865. évi képviselőválasztás. In Századok, 1974. 5–6. sz.
50. MOLNÁR Ferenc: A kiegyezés és a ruszin mozgalom. In „Indivisibiliter ac Inseparabiliter” – „Feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul”. A kiegyezés 150. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: SZAKÁL Imre. RIK-U Kiadó, Beregszász – Ungvár, 2018.
51. PAPP Tibor: A magyar honvédség megalakulása a kiegyezés után 1868-1890. I. rész. Hadügy a 19. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, 14. évfolyam, 2. szám, 1967.
52. RUSZOLY József: Folytonosság és újrakezdés-az 1865-1868. évi országgyűlés összehívásáról másfél évszázad múltán. *Állam és Jogtudomány*, 2016. 1. sz.
53. SZÁSZ Zoltán: A dunai-konföderáció és a hegemonia kérdése. In: *Erdély története három kötetben. Harmadik kötet 1830-tól napjainkig*. Szerk.: Szász Zoltán. Budapest, Akadémiai Kiadó 1986.

V. DIGITÁLIS ADATBÁZISOKBÓL ÉS A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

54. Habsburg Birodalom – Kataszteri térképen (XIX. század)
<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1983341.4169677827%2C5967560.358896945%2C2838069.539494447%2C6285480.95746677>. [Letöltés ideje: 2023.03.31.]
55. Lónyay Menyhért politikai naplója (1861. január 1.-május 10.)
https://mek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset.html. [Letöltés ideje: 2023.03.31.]

Ім'я користувача:
Ерік Марусиш

Дата перевірки:
25.05.2023 14:12:07 CEST

Дата звіту:
25.05.2023 14:57:53 CEST

ID перевірки:
1015250974

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011751

Назва документа: Nagy_Dora_szakdolgozat_jav

Кількість сторінок: 39 Кількість слів: 11035 Кількість символів: 86995 Розмір файлу: 1.17 MB ID файлу: 1014926244

2.57% Схожість

Найбільша схожість: 1.21% з Інтернет-джерелом (<https://adoc.pub/a-bereg-megyeci-politikai-elit-a-dualizmus-idszakaban>).

2.57% Джерела з Інтернету 12

Сторінка 41

Не знайдено джерел з Бібліотеки

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

14.9% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

13.7% Вилучення з Інтернету 732

Сторінка 42

5.66% Вилученого тексту з Бібліотеки 171

Сторінка 47